

Помордованим, Ограбленим і Вигнаним з Рідної Землі в акції "Вісла"
1947 р. — в 50-ту річницю нашої трагедії — присвячуємо

ВАТРА

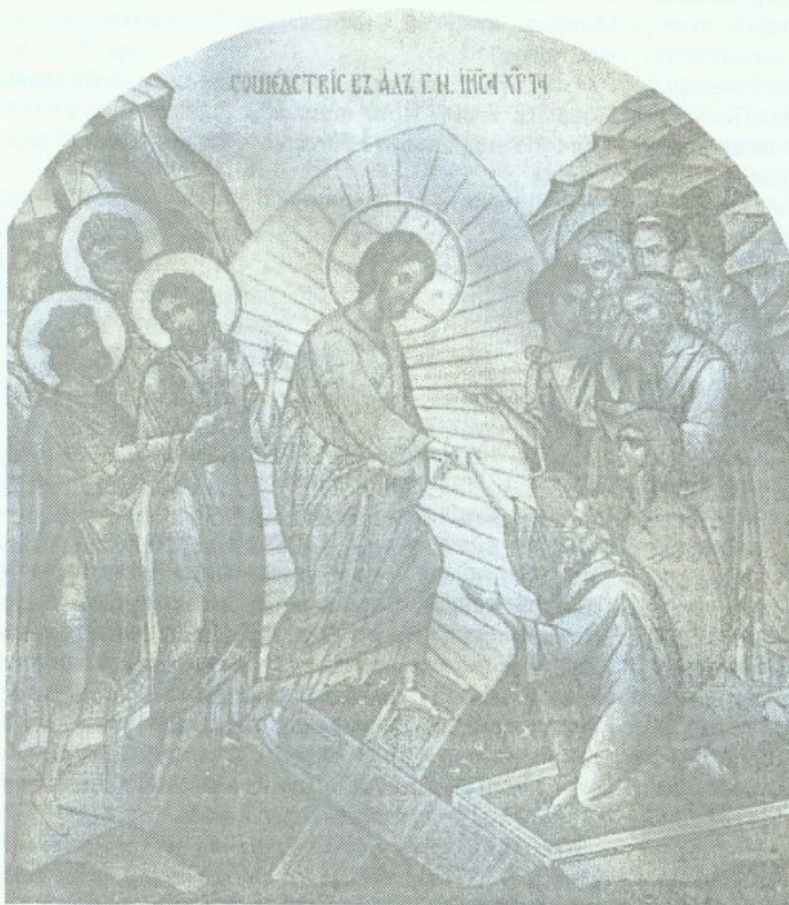
ISSN 1232-2776

**„Ту мене мати породила,
солонким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати“.**

Читайте у «Ватрі»:

П. Шафран - 50 років вигнання	2
М. Ковальський - ФУЄНМ	3
Л. Галь - конф; Права меншин	5
І. Щерба - Левицькі на Лемківщині	9
І. Moklak -Ukraiński ruch...	15
І. Киризиук - Кольори	
„Підляської осени“	20
Z. Lwoski -Trwanie akcji „Wisła“	21
Л. Галь - Виселення в документах	23

Рік VI, № 2 (17), квітень 1997 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

Христос Воскрес!

Радісних Свят Воскресення Христового
Об'єднанню українців у Польщі,
Об'єднанню українців Підляшшя,
Всім Лемківським Організаціям світу,
нашим Членам, Читачам, Авторам-Дописувачам,
Кольпортерам і всім Лемківським Родинам жичиме
Господньої Благодати, Радости і Доброго Здоров'я,
взаємної любови, пошани і мудрости
Христос Воскрес!

Редакція «Ватри»

Головна Управа
Об'єднання лемків у Польщі

Іван Головачук

У День Воскресення

Пістрявий холод десь тихенько щез,
І так промінно в природі днесь.
Довкола грають дзвони мелодійно,
У серці легко-легко і надійно.

В церквах людей, мов квітів у лугах.
Цвіте жоржина сонця в небесах.
У кошиках свяченого достаток -
Приніс Великдень радості початок!

Весна земличку оживляє скрізь,
Ростуть посіви зернових у вись.
Сади пишються рясним цвітінням...
Народ живе Христовим
Воскресінням.

Звучить довкіль і лине до небес:
Христос воскрес! Воістину воскрес!
В обіймах золотих тепла і світла
Свята земля, як писанка розквітла.

СВЯТО ЛЕМКІВСКОЙ КУЛЬТУРИ

Ювілейна XV-та
«ВАТРА '97»

буде організувана
в днях 25 - 27
липня в Ждині

Головна Управа ОЛ

50 РОКІВ ГАНЕБНОГО ВИГНАННЯ

Брутальне, насильне виселення тих лемків, што не піддалися в 1944-1946 роках депортації до Радянського Союзу, розпочалося 28 квітня 1947 р. Того дня започатковано горезвісну акцію "Вісла".

Минат 50 років той ганебній події, яка мала знищити вшитких українців, жиючих в тім часі в Польщі. Для здійснення того пляну військо насильно виселило вшитких українців, в тім тіж лемків, на Західні і Північні землі ("Одзискане") і розселено їх по кілька родин (часто лем по едній) по селах. Не оселювали в містах ані в надграничних стрефах-зонах. З більших виселюваних сіл, з яких робили більше як еден транспорт (вагоновий склад), кожний керували до іншого воевідства. На вигнанні грекокатоликам не дозволили справляти релігійні послуги в їх обряді. Заказано творити рідні школи, не могла виходити жодна національна преса. Било вороже ставлення до наших культурних імпрез. Вшитко того било заплануване тодішнім польським урядом, жеби скоро спольонізувати національні меншости і збудувати еднородову Польщу.

По 9-ти роках всесторонньої дискримінації влада Польщі Людовой дошла до внеску, што таким способом не дасться створити еднонаціональну державу. Дозволено на ограничену культурну діяльність українців в Польщі. Утворено Українське суспільно-культурне товариство (УСКТ), ініціаторами створення якого били в більшости лемки. До Головного Правління УСКТ вибрали лемків: Стефана Ванцу, Левка Галя, Петра Ганджу, Юлію Саночку, Миколая Шпака, Василя Шоста і Стефана Макуха. Останні два били членами Президії ГП УСКТ а С.Макух бив першим головою ГП УСКТ. В недовгім часі покликали при ГП УСКТ Лемківску Секцію.

Лемки ставляли одважно жадання, до яких крім культурних потреб на перше місце ставили домагання дозволу на повороти з вигнання на рідні землі Лемківщини.

Завдяки тим активістам в в 1956-58 роках найбільше лемків вернуло на Лемківщину. Били тіж випадки, же вагони з повертаючими з вигнання вертали назад. Найбільше таких випадків било в Ясельским повіті, длятого до Ясельского так дуже мало людей вернуло.

Од 15 червня 1956 р. почало виходити "Наше Слово". В 25-ім числі появилося "Лемківське Слово" а од 26 липня 1964 р. "Лемківська Сторінка". Од ч. 4(963) "Нашого Слова" з 26.4.1975 "Лемківську Сторінку" прикрасили гардом вінетком.

Лемки штораз то більше домагалися привернути їм рівни права, таки як маюти інши люде в Польщі. Про то свідчат документи:

Першим офіційним документом можна назвати "Лист учасників другого пленарного засідання ВП УСКТ в Зеленій Горі" з 30.12.1956 р. до Політичного Бюро ЦК ПОРП, опублікований в "Нашим Слові" ч.8(28) з 24.2.1957 р. під заголовком: "Домагання українців Зеленогірщини".

Другим документом било звернення виборців-лемків до послів Сейму в січні 1957 р. - скорочене опубліковане в "Нашим Слові" ч. 10(30) з 10.3.1957 р.

Третій документ то "Внески" 4-го надзвичайного поширеного пленарного засідання ВП УСКТ в Зеленій Горі в дні 15.8.1957 р., які представляли актуальну ситуацію українського населення в Польщі.

По тих домаганнях ВП УСКТ в Зеленій Горі наступили переслідування активних лемків. Найперше розв'язали-

розогнали Воевільське Правління УСКТ. Декотри мусли собі глядати деінде роботу. Потім арештували б.секретара ВП УСКТ Михайла Ковальського і засудили на 6 років. В тім часі забрали світлицю-домівку в Зеленій Горі - пропала без сліду вшитка документація, бібліотека і меблі.

По "успокоєнню" Зеленої Гори штораз активніше почали діяти лемки у Врошлаві. Писали рішучи письма не лем до польської влади але тіж до Головного Правління УСКТ у Варшаві, котре побоючися про дальшу долю УСКТ, почало принижувати врошлавських активістів з ВП УСКТ. Насильно заведено зміни особового складу ВП УСКТ. За тим пішли шиканування і переслідування на місцях роботи - декотрих позвільнювали і шиканували в інший спосіб.

По "заведенню порядку" в Врошлаві почали робити заходи активни лемки в горах на Лемківщині. 2.11.1969 р. висилают лист до ЦК ПОРП, який підписали: Михайло Донський, Стефан Ванца, Теодор Гоч і Константин Цекляняк.

15.1.1971 р. пішов з Лемківщини лист до Політичного Бюро ЦК ПОРП. Його підписали: К.Цекляняк з Кункови, Т.Гоч з Зиндранови, А.Колтко з Валеного і С.Ванца з Розділя.

Третьє письмо з Лемківщини - написане на 14-ох сторінках 14.11.1971 р. - підписали члени двох Повітових Правлінь УСКТ в Горлицях і Сяноці та члени вшитких існуючих Правлінь Гуртків УСКТ на Лемківщині - на петиції прибили 12 печаток: ПП УСКТ в Горлицях і Сяноці, Правління Гуртків в: Горлицях, Гладішові, Ганчові, Бортнім, Грабі, Полянках (тих коло Крампной), Зиндранові, Сяноці, Мокрім, Команчі.

По тім письмі наступили репресії лемківських активістів - розв'язали Повітови Правління в Горлицях і Сяноці а активних діячів зачали переслідувати - брали їх на допити в ріжних повітових і воевідських установах. Придусили роботу гуртків на Лемківщині і взагалі в Польщі. На кожную культурну імпрезу потрібний бив спеціальний дозвіл, тексти пісень чи віршів мусли бити переложени на польську мову запряженим тлумачом-перекладачом (додаткови кошти!). Перестала діяти Лемківська Секція при ГП УСКТ.

Тота активна дискримінація тривала дост довго але коли в Польщі наступили зміни і пануючий устрій почав ропадатися, українці - в тому і лемки одновили заходи про направлення кривд заповідяних акційом "Вісла".

При кінці 1989 року проходила зустріч в Польській телевізії - "Отварте Студіо", на яке запросили і наших представників. Товди перший раз публично могли показатися представники нашого народу.

30.12.1989 р. лемківські діячи покликали до діяння свою незалежну організацію - "Об'єднання Лемків" з осідком в Горлицях на Лемківщині. Воевідський Суд в Новім Санчі зареєстрував ей 30.3.1990 р.

30.10.1990 р. Головна Управа ОЛ керує до Сейму РП звернення в справі виборчої ординації. Писали тіж письма в справі звороту лемкам "Руской Бурси".

Перший з'їзд ОЛ проходив 9 листопада 1991 р. в Сярах, де схвалили ряд постанов, які вислано до ріжних державних влад Польщі.

Новообрана ГУ ОЛ почала активно діяти, робила ріжні заходи в справі звернення загарбаного майна лемкам по вигнанню.

Federal Union of European Nationalities (FUEN)
Union Fédéraliste des Communautés Ethniques Européennes (UFCE)
Föderalistische Union Europäischer Volksgruppen e. v. (FUEV)

Consultative Status
to the Council of Europe
and to the United Nations

Statut consultatif
auprès du Conseil de l'Europe
et des Nations Unies

Konsultativer Status
beim Europarat
und bei den Vereinten Nationen

ФУЄНМ

Федералістична Унія Європейських Національних Меншин є незалежним об'єднанням організацій національних меншин в Європі, яке повстало в 1949 р. в часі заснування Ради Європи у Версаї (Франція) в присутності важких європейських політиків і державних представників, зокрема з Данії, Голандії і Франції, в тому також тодішнього державного підсекретаря Франсуа Мітерана.

Німецькі меншини в роках творення-заснування не були покищо допущені і шойно прийняті в пізнішій порі. Сьогодні в ФУЄНМ є об'єднаних 100 організацій-членів із 29-и держав. ФУЄНМ має демократично обране керівництво зпоміж репрезентантів меншин в семи різних державах. Її Генеральний Секретаріат зорганізований в місті Фленсбург при осідку датської меншини в Німеччині. Генеральними секретарями були досі представники меншини бретонців у Франції, датчанів в Німеччині і німців в Данії.

Федералістична Унія Європейських Національних Меншин стоїть згідно зі своїм статутом на службі національних меншин в Європі і має на цілі захвати їх національні тотожні (властиві) їм національні прикмети мови, культури, історії національних меншин і етнічних груп, тобто охорону їх ідентичності. До тої цілі стремить мирними засобами. Виступає різко проти сепаратизму, кожного насильного пересунення кордонів і діє для добросусідського мирного співжиття

населення меншин в даному регіоні. ФУЄНМ є від понад 45-и років переконана в тому, що меншини тільки в мирно-конструктивному діалозі шляхом неогоціяцій-пертрактацій можуть знайти політичну розв'язку для гармонійних стосунків в їх державі. Тому-то підпирає вона всі, скеровані на мирно-компромісне і демократичне творення держави діяння. Вона стремить своєю діяльністю перекопати парламенти і уряди Європи і європейські інституції до цього, що для мирного розвитку Європи належить також увага-згляд на управлені-узаasadнені інтереси національних меншин і етнічних груп, на охорону їх діличної ідентичності і допомогу при охороні їх традиційної культури.

З цієї причини ФУЄНМ вперше в 1967 р. передложила головні засади європейських прав національних груп, які в 1985 р. були перепрацьовані і доповнені. Від 1991 р. ФУЄНМ розвинула дальше ці засади до проекту Конвенції основних прав національних груп Європи і свої представлення внесла до міжнародних заходів Конференції для Безпеки і Співпраці в Європі (КБСЕ) Ради Європи і Європейського Парламенту. Вона вітає це, що недавно прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи Рамова Конвенція для Охорони Національних Меншин уможливило перший крок до переложення політичних зобов'язань держав Документу КБСЕ з Копенгаги 1990 до міжнародної охорони прав.

На основі її заходів в справі європейських меншин має ФУЄНМ від

1989 р. статус консультанта при Раді Європи. Вона була також в минулих трьох роках репрезентована на всіх Конференціях КБСЕ, які займаються національними меншинами і етнічними групами. Фінансові влади признали ФУЄНМ статус загальнопожиточного-корисного об'єднання.

ФУЄНМ фінансується біжучими-поточними членськими внесками-складками організацій-членів. Вона одержує для окремих робочих проектів як на приклад міжнародних меншинних конференцій, семінарів, нарад на територіях проживання меншин на основі офіційних запрошень і публікацій субвенції від урядів багатьох європейських державах. Крім цього ФУЄНМ від кількох років підтримується фондом Фундації Германа Нірмана в Дізельдорфі, котрої нова управ і нова кураторія від 1987 р. також підтримує мовно-культурну роботу національних меншин і етнічних груп різної національності в різних державах за відомом і згодою тамошніх влад і тим самим помагає творити передумовини для мирного співжиття більшості і меншості.

ФУЄНМ в ході свого повставання своїм послідовним визнанням демократії і права, своєю витривалою діяльністю для кращої охорони національних меншин і своїм входом до мирного діалогу стала партнером розмов урядів і парламентів в багатьох державах Європи і європейських установах.

з німецької переклав
М.Ковальський

Закінчення з 2 сторінки

Найбільше звернень, домагань і петицій не лем до влад Польщі але і України вислано по II-м з'їзді ОЛ 12.11.1994 р. в Горлицях.

В тій справі висилали письма не лем ГУ ОЛ, але тіж Управи Гуртків ОЛ. Найактивніше діє в тім напрямку Управа Гуртка ОЛ у Вроцлаві під проводом Левка Галя, постійного представника ОЛ в Гельсінкскім Комітеті Прав Людини, голови Правної Комісії СФЛ.

Од 1992 року ОЛ видає газету "Ватру" - актуально кварталник - де подрібно друкується про заходи-почини ГУ ОЛ в тих справах.

Наши заходи - на мою думку - не пішли на марно, бо ми наголосили світові про наше ганебне вигнання з нашої

рідної землі -Лемківщини.

Припомну хоч би зустрічи зо Сеймовом комісієм до справ національних меншин в Устю в жовтні 1996 р. Писало про тото "Наше Слово" в числах:44, 45 і 46 з 1996 року.

Били товди вельки обіцянки, але з того нич не вийшло. Напевно за той законодавчої влади Польщі не направлят наши кривди заподіяни акцієм "Вісла", не схвалят реприватизаційного закону в такій формі, жеби лемкам вернути хоч би їх ліси.

Комуністична влада зробила нам 50 років тому акцію "Вісла", то тепер тоти, што ся виводят з посткомуністів не хочут ей засудити.

Петро Шафран

В Шпротаві святкували 5-у річницю Незалежності

В неділю 25 серпня 1996 р. після св.Літургії о.декан Юліян Гойняк з вірними відслужили молебен до Божої Матері в наміренні незалежної України а відтак всі перейшли до світлиці над церквою.

В прибраному гарно залі прибулих витав голова гуртка ОУП Андрій Кофля. Він згадав про тих,що впали в боротьбі за незалежну Україну. Згодом присутні хвилиною мовчанки вшанували їх пам'ять і стоячи вислухали гімну.

Мгр інж. Іван Гаврильчак виголосив доповідь: "Боротьба українського народу за незалежність" а Володимир Тима говорив про підпільну боротьбу і полководців, яких нищила московська агентура.

Опісля при закусці і чарці вина співали українські пісні - козацькі, стрілецькі, повстанські.

Організацію святкування попередили збори членів ОУП і ОЛ,

де прийняли пропозицію його проведення а опісля поділили роботу і вміло провели задум.

Е.Стремецький

Постанова ГУ ОЛ про скликання III-го З'їзду Об'єднання лемків у Польщі

згідно зі статутом ОЛ параграф 15, п.9, III З'їзд Делегатів буде проходити 18 жовтня 1997 року (дата Зе'їзду може бути незначно пересунена). Від 15 травня до 15 вересня цього року проходить звітно-виборча кампанія в гуртках та вибори делегатів на III-й З'їзд ОЛ.

На звітно-виборчих зборах гуртків дотеперішнє правління і ревізійна комісія складають звіти з праці.

По дискусії над звітами доконується вибору нового правління гуртка і ревізійної комісії, а також вибирається делегатів на III З'їзд ОЛ.

Гуртки, які начисляють 15 і менше членів вибирають одного делегата. Більш чисельні гуртки вибирають на кожних 15 членів і на розпочату слідуочу п'ятнадцятку - одного делегата. Делегати виповнюють анкету делегата. Взірці бланкетів: протоколу, анкети делегатів і членських заяв перешлемо головам гуртків в травні цього року.

Згідно зі статутом ОЛ §24, п.3 до правління гуртка вибирається 3-5 членів, в тому голову (в більш чисельних гуртках заступника), секретаря і скарбника, також делегатів на З'їзд ОЛ.

Згідно зі статутом ОЛ параграф 24, п.4, в гуртках, які нараховують більше як 15 членів вибирається 3-особову ревізійну комісію.

Гуртки які будуть засновані по 15 травня 1997 р. вибирають правління гуртка, делегатів на З'їзд ОЛ і - якщо треба - ревізійну комісію.

По відбутих звітно-виборчих зборах правління гуртка пересилає до ГУ ОЛ звіт з дотеперішньої праці, протокол зборів, анкети делегатів та постанови і пропозиції щодо з'їзду ОЛ, не пізніше як до 15 вересня 1997 року.

Головна Управа Об'єднання Лемків

Лев Галь

Меншинна Конференція: “Як поступаємо з Європейською Картою Меншинних і Регіональних Мов і Рамовою Конвенцією про Охорону Прав Меншин”

проходила 10.12.1996 в Каменю Сьльонським (в.Опольське) в Санктуарію св.Яцка в Реколекційно-Екуменічному Осередку Теологічного Відділу Опольського Університету.

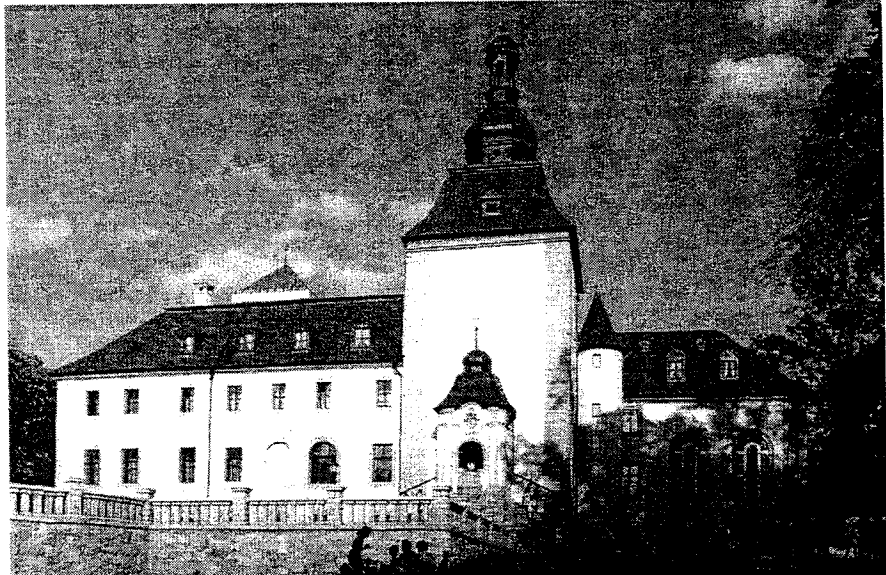
Конференцію організувало “Об’єднання німецьких суспільно-культурних товариств в Польщі” при співучасті ФУЄНМ (Федералістична Унія Європейських Національних Меншин) і Ради Європи, Відділення Прав Людини.

На конференцію прибули: п.Ромеді Арквінт, президент ФУЄНМ (Швейцарія) і п.Франк Штекетеє, Рада Європи, Відділ Прав Людини (Страсбург, Франція).

В конференції взяли участь представники німецьких товариств у Польщі а також представники ромів (циганів), білорусів, словаків, голова ГР ОУП Ю.Рейт, від ОЛ член ГУ ОЛ Л.Галь і ред.”Ватри” М.Ковальський.

Були присутні послы на Сойм: члени соймової комісії д/с національних меншин Гайнріх Кроль і Мирослав Чех, запрошений був опольський воєвода. Конференцію вів проф.Гергард Бартодзей, сенатор РП, президент Об’єднання Німецьких Товариств у Польщі.

Конференцію відкривав п.Ромеді

Камень Сьльонський - Санктуарію св. Яцка - Місце Конференції

Арквінт, президент ФУЄНМ. Вітав зібраних і наголосив на потребу спільного діяння національних меншин у даній країні для кращого використання обох юридичних інструментів Ради Європи тобто “Європейської Карти Регіональних та Меншинних Мов” і “Рамової Конвенції про Охорону Прав Меншин”, що мають захищати національні меншини.

На думку проф.Г.Бартодзея по II-гій світовій війні всі політики

поповнили похибку, узнаючи що, мовляв, ера конфліктів закінчилася а однакові для всіх права людини будуть шановані. На жаль так не сталося і є потреба діяти на їх захист.

Воєвода опольський як представник державної адміністрації: Оскільки йдеться про становище польського суспільства в справі шанування принципу рівних прав для всіх громадян держави без огляду на національність і інші відмінності людей-неполяків від поляків то в Польщі є великі і добрі традиції, чого прикладом може бути регіон Опольський.

(Тут рефлексія: як оцінюють такі вислови німці, що живуть в тому регіоні - це їх діло. Для мене з цього, що було сказано і з цього, що пресові і телевізійні донесення журналістів свідчили про акти дискримінації в опольському воєвідстві супроти німецького населення а також всякі клопоти з державною адміністрацією і судами (хочби про назву національних організацій!) це не видумки журналістів. Про дії польських шовіністів проти українців в Перемишлі і деінде опольський воєвода не говорив. Не читав преси(?), не оглядав телевізії(?))

Точку зору польської влади на розв’язування питання національних меншин у Польщі представив виступ

Закінчення на 6 сторінці

Конференція в Каменю Сьльонським - 10.12.96. За президіальним столом сидять від лівої: послы М. Чех, Г. Кроль, сенатор проф. Г. Бартодзей, президент ФУЄНМ Ромеді Арквінт, представник Ради Європи, Відділ Прав Людини в Страсбурзі Франк Штекетеє

Закінчення з 5 сторінки

авторства Я.Куроня, голови сеймової комісії д/с національних меншин (з причини неприсутності читав посол Г.Кроль). Там далась також дефініція поняття національних меншин у Польщі: громадяни Польщі о відрубності мови, традиції, що бажають зберігати свою відрубність і тут назвав м.ін.білорусів, лемків, українців, німців, ромів, словаків, литовців. Подорожі хвалив сеймову комісію д/с нац.меншин і цілий ряд міністерств за "вміле, мудре, добре і справедливе" розв'язування питань національних меншин у Польщі.

(Тут моя рефлексія: Якщо Я.Куронь називає поруч себе як окремі національності лемків і українців, то чому поминув кашубів, сълонзаків, підгалянських гуралів? А може це прислужницьке становище супроти шовіністичної польської політики: "розділяй і володій" супроти української національної меншини згідно з директивою Едварда Пруса, написаною 1984 р. для польських служб безпеки? (Ксерокопію я доручив Я.Куроньови на його прохання.)

Мирослав Чех представив це саме питання з точки зору української національної меншини. Було це заперечення ствержень Я.Куроня - ура-похвальних та повних самозадоволення зі себе.

М.Чех навязав до давних часів а зокрема часів ІІ РП перед 1939 р., показав цілу перфідію тодішньої політики в денационалізації особливо білорусів і українців, політику відчужування українських етнографічних груп від українського народу - польонізації. Згодом говорив про часи ПНР і депортації до СРСР а вкінці горезвісної, злочинної акції "Вісла". 1956 рік приніс деяке послаблення терору влад супроти національних меншин, за виїмком німецької. 1968 р. шовіністичне відношення до жидів, 1989 обітниця прем'єра Т.Мазовецького.

(Моя рефлексія: на тих обітницях і закінчилося. Польські уряди і сойм вернули до своїх старих, ворожих національним меншинам практик!).

М.Чех вказав на істотні різниці в становищі білорусів, німців, литовців і словаків, які мимо того, що живуть компактно, мають клопоти в здійснюванні своїх прав а українцями, жидами. чи ромами. які живуть в

розпорошенні - розкинені в багатьох регіонах і звідси їх труднощі в здійснюванні їх прав на багато більші. До того українці і німці поділені конфесійно і організаційно, що згідне з демократичним плюралізмом але і становить додаткові труднощі в праці.

Сучасна політика польської держави супроти національних меншин (за М.Чехом) характеризується:

- браком на рівні центральних влад координатора державної політики виконавчих влад супроти національних меншин. Група працівників в кабінеті віцепрем'єра Петревіча, що займається питаннями національних меншин не має широких компетенцій.

(Моя рефлексія: а може і кваліфікацій? Як відомо партія ПСЛ і його видні особи-політики відносяться ворожо до національних меншин, чому дали вираз на крайовому конгресі регіональних культурних товариств у Вроцлаві 1994, де зголосили проєкт такого адміні-стративного поділу території Польщі, щоб в жодному регіоні жодна національна меншина не переважала - йшлося про білорусів, литовців, німців, бо українців попередні уряди розкинули на великій території Польщі злочинною акцією "Вісла").

- є корисним, що на воевідському шаблі адміністрації повстають пости уповноважених в справах національних меншин, на жаль без юридичного закріплення того поста,
- в областях юридичній, освіти та культури є спроби врегулювання питань, що стосуються національних меншин але в дійсності немає правового забезпечення прав національних меншин так в конституції, чи в спеціальному законі про права національних меншин. Над таким законом в Соїмі Польщі працюють від понад 3-х років і він в основному готовий. Однак головним питанням над яким ведеться затяжний спір це ствердження противників, які говорять, що як довго нема закону про охорону польської мови, так довго не можна приймати закону про права і охорону національних меншин.

Дальше посол М.Чех підніс питання:

- кривд, що виникнули внаслідок депортації німців та українців а також питання їх вирівнювання,
- визнання за репресованих політично особи національних меншин, головню

німців та українців, що були арештовані в 1945-48 роках і ув'язнені в таборах, - більш корисного виборчого закону для національних меншин (нижчий "виборчий поріг"),

- більш корисних принципів фінансового підтримування Міністерством КіМ культурної діяльності національних меншин,
- більш активності та ініціативності шкільних влад держави (центральных - МЕН) в справах розвитку шкільництва - навчання дітей національних меншин їх рідної мови.

За дуже прикру і конфліктну узнав посол М.Чех:

- справу поховань і перепоховань жертв ІІ-ої світової війни та пам'ятників для вшанування їх пам'яті,
- антиукраїнських діянь з боку навіть державних установ, що приводить до комплікації навіть на міждержавному рівні.

(Тут моя рефлексія: питання національного шкільництва це підставове-основне питання для охорони національних меншин, а це найбільш погано розв'язане питання в Польщі, яким державна влада майже зовсім не хоче займатися. Заходами громадського активу українців у Польщі не вдалося ніколи досягнути більшого відсотка як 1,5%-5,0% загалу популяції українських дітей і молоді в шкільному віці, що в різних роках - в залежності від менш або більш неприхильної політики польських влад до національних меншин - вчилися в даному шкільному році рідної мови. І це є один з найважливіших показників польської політики денационалізації - національного винищування українців у Польщі.

Другим є фінансові витрати бюджету держави на потреби культури національних меншин у Польщі і нпр. на культурні цілі Товариства "Вспульнота Польська" проф. Стельмаховського на потреби "Польонії" за кордонами - головню східними Польщі - на тзв. "репольонізацію" або радше польонізацію білорусів, литовців та українців - є близько 30 разів більші, ніж витрати на культурні потреби національних меншин у Польщі! - що платять податники!).

(закінчення в наступному числі)

Лемківська хроніка

“Вертеп” з ліцею в Білому Борі в світлиці в Гожові

19.11.96 - до будинку грекокатолицької плебанії в Висові підключили електричне світло. Докладно рік тому 19.11.1995 вимонтували лічильник електричної енергії, коли будинок опустили дотеперішні ужитковники - Карпацка бригада граничної стражи, яка займувала тот будинок од виселення висовянів акцією “Вісла”. Маєткова комісія в Варшаві 4.6.96 постановила повернути плебанію давним власникам.

На тій підставі Районовий Уряд в Горлицях 29.10.96 офіційно передав приходський дім в Висові грекокатолицькій парохії. Є він дуже знищений, бо през пів століття його не ремонтували, лем пристосовували до потреб пограничників і використовували. Не зробили навіт центрального огрівання.

26.11.96 голова Василь Шлянта розмавляв в Міністерстві Рільництва про можливости повернення лісів тим лемкам, котри вернули з вигнання.

29.11.96 проходив I конгрес Польської унії власників нерухомостей, на якому порушували справи майна забраного в часі акції “Вісла”.

30.11.96 проходили збори лемківських організацій в “Рускій Бурсі” в Горлицях в справі вшанування памяти 50-ліття акції “Вісла”. Од ОЛ участ взяли голова Василь Шлянта і його заступник Стефан Гладик.

- ансамбль пісні і танцю “Лемковина” під керівництвом Ярослава Трохановского концертувала в Варшаві в костелі ОО.Піярів а в неділю 1.12.96 в Музичній Академії.

7.12.96 проходило 5-е засідання Головної Управи ОЛ. Схвалили плян одзначиня скорботной памяти 50-ліття виселення.

10.12.96 в Каменю Сьльонським (Опольське воев.) проходила меншинна конференція, яку організували німецки меншинни організації в Польщи, ФУСНМ і Рада

Закінчення на 24 сторінці

Іванові Омеляновичу Щербі

В День Народження до Його 70-ліття

Із ювілеєм всі вітаєм
В Народження Твій світлий День,
Здоров’я, радості бажаєм
Та море радісних пісень.

Науки нашої потуга,
Всіх бідних, гнаних захисник,
Але найкраще в ролі Друга
Ти виступаєш цілий вік.

Твій шлях правдивий до свободи,
Науки славних верховин,
Це приклад кожному з народу,
Як має йти селянський син.

Важкі шляхи на Україну
Лягли Твої з Лемківських гір,
Пізнав Ти горе і руїну,
Ти йшов стежиною до зір.

Сьогодні радісно вітають,
Тебе Марежка й Колянин,
Ти - патріот свого краю,
Його відважний, чесний син.

Для Тебе рідна Лемківщина,
Її народ - понад усе,
Вони вітають свого сина
І кожне квіточку несе.

Багато Ти зробив для школи,
Хороших друзів - вчителів,
Щирим порадником був в колі
Наставників в потоці днів.

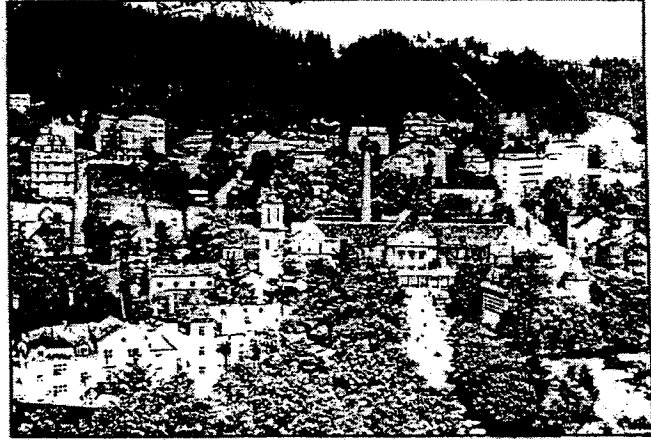
Тебе вітають скрізь і всюди
За дружбу щирі і любов,
За працю скрізь шанують люди,
Бажають: “Йванку, будь здоров”!

Керуєш Ти “Меморіялом”,
Вертаєш славні імена,
Для всіх Ти - першим ідеалом
І батьком любим край вікна.

Яка сім’я прекрасна в Тебе,
Жона і доня, - кандидат,
Тобі проміння світле небо
Як батьку шле... В сім’ї будь рад!

Живи нам, Друже, до сто років.
Працюй, керуй та мед пий,
Здоров’я, як води з потоків,
Твори, люби, прекрасно жий!

Від земляків в Лемківським домі
Всіх благ земних - Твій Друг Василь Хомик
Львів, 15 березня 1995 р.

Велигор Ом.

"ЧАРІВНА КРИНИЦЯ"

Уривок з поеми "Сестра Зіновія"

Хто був у Криниці, той, напевно, знає,
як ясно, весело там сонечко сяє,
як чудово, радісно пісня там прыве,
як любо, як мило згадується все.

Відбитка з альбому "ЧАРІВНА КРИНИЦЯ" – УВС в Криниці
/в опрацюванні Осипа Величка/

Ірина і Роман Левицькі на Лемківщині

Лемківщина - край безмежної краси, золотoverхих Карпатських Бескидів, різнобарвних запашних квітів, зелених мішаних лісів, чистоводних річок і потічків, милого співу пташок, що розкинувся вздовж Карпат від Ославиці на сході до Попраду й Дунайця на заході на поверхні 10.000 квадратних кілометрів.

Хто хоч раз в житті побував на Лемківщині, полюбив її і зберіг пам'ять про неї на все життя. Щиро полюбили Лемківщину Ірина і Роман Левицькі, які у 1939 р. прибули на Лемківщину з Галичини. Вони зразу ж взялися за працю на ниві народної освіти для милої їм Лемківщини. Роман Левицький став інспектором народних шкіл в Ново-Санчівському повіті, а Ірина Левицька зайняла посаду директора школи в м.Криниці.

Нелегко було організувати роботу українських шкіл на Лемківщині, бо до 1939 р. вони були повсюдно з польською мовою навчання. З цим завданням Роман Левицький справився блискуче. На допомогу у забезпеченні шкіл учительськими кадрами прийшла йому Українська Вчительська Семінарія в Криниці, організована з ініціативи Володимира Кубійовича та Омеляна Цісика, який згодом став директором Семінарії. Запрацювали школи, дитячі садки в Ново-Санчівському повіті українською мовою. Заспівали діти-лемки "Заповіт" Т.Шевченка та гімн України "Ще не вмерла Україна". Дітвора побачила портрет Т.Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, М.Лисенка та інших діячів української культури, познайомились з їх творами, що мало вирішальний вплив на встановлення національної свідомості молоді.

Та Роман Левицький не задовольняється посадою інспектора шкіл. Він хоче бути безпосередньо близько біля "кузні" учительських кадрів і переходить на посаду викладача музики і співів Української Вчительської Семінарії, щоб тут навчати майбутніх вчителів хорового мистецтва.

Початкова школа в Криниці, якої директором була Ірина Левицька, стає базовою, в якій семінаристи проходили педагогічну практику. У всьому її допомагав Роман Левицький. Тут ми семінаристи навчались мистецтва організації шкільного дитячого хору, навчання дітей музичної грамоти, методики проведення уроків з різних навчальних предметів, організації позакласної та позашкільної роботи з дітьми, роботи з батьками учнів тощо.

Пані Ірина по-материнськи керувала педагогічною практикою, терпеливо навчала семінаристів складати плани уроків, а потім їх проводити, давала щирі поради щодо праці з дітьми різного віку і характерів. У святкові дні та на вакаціях учні школи виступали з концертами перед громадськістю міста Криниці а також виступали з концертами в сільських школах, зокрема в Фльоринці, Лабові, Верховні, Гиличі, Жегестові і ін.. Таким чином здійснювався обмін досвідом Ірини Левицької з вчителями інших шкіл, з яким вона завжди щиро ділилась. Часто вчителі сільських шкіл відвідували українську школу в місті Криниці й тут на місці знайомились з досвідом роботи Ірини Левицької. Це була велика допомога молодим вчителям сільських шкіл. У всьому п.Ірині допомагав п.Роман Левицький. Приємно було нам семінаристам спостерігати як подружжя панства Левицьких так мило і гармонійно

працювали над створенням української освіти і культури на Лемківщині.

З великим ентузіазмом розпочав роботу в семінарії Роман Левицький. Всі семінаристи придбали скрипки або мандоліни і по-справжньому розпочалось навчання музики, навик якої ми потім використовували в своїй практичній педагогічній роботі. Але лебединою піснею Романа Левицького став хор семінаристів, з яким практично Роман обіхав всю Лемківщину. Хор став поштовхом розвитку хорового мистецтва на Лемківщині. Випускники Вчительської Семінарії організували учнівські хори при школах а також хори сільської молоді.

Вершиною наполегливої і невтомної праці Романа Левицького була підготовка і проведення з його ініціативи Конкурсу Хорів на відзначення 100-літнього ювілею від дня народження видатного українського композитора Миколи Лисенка у квітні 1942 р.

Заслуга Романа Левицького в розвитку хорового мистецтва на Лемківщині неоцінима. Майже у всіх селах створювалися хори, готувались до Конкурсу. В їх репертуарі були патріотичні пісні в обробці М.Лисенка на слова Т.Шевченка, І.Франка, Л.Українки а також лемківські народні пісні. Вся Лемківщина виспівала "Заповіт" Т.Шевченка, "Вічний революціонер" І.Франка. Сто хорів з усієї Лемківщини з'їхались до Криниці на участь в конкурсі. Переможцем було визнано хор учительської семінарії під керівництвом Романа Левицького і рекомендовано його на заключний концерт Конкурсу Хорів в липні 1942 р. у Львівському Оперному Театрі, де також став переможцем серед інших хорів і був удостоєний зустрічі з Митрополитом Андреем Шептицьким.

Традиції розвитку хорового мистецтва на Лемківщині продовжувалися. Та на жаль лихоліття другої світової війни, а особливо післявоєнні роки брутальної депортації лемків з їх автохтонної території в час акції "Вісла" доценту зруйнували Лемківщину і українське життя на Лемківщині на десятиліття завмерло.

Але лемки люди напористі. Частина їх різними способами повернулася на свої рідні споконвічні землі і традиції хорового мистецтва знову відродилися. На чолі відродження хорового мистецтва стали Ярослав Полянський, Михайло Дуда, Ярослав Трохановський, Євген Могила, Юрій Старинський і інші.

Лемки не забувають традиції свого хорового співу. Щороку на фольклорному святі лемківської культури "Ватрі" у Ждині з'їзджаються хори з різних кінців світу, щоб знову на весь голос заспівати "Заповіт" Т.Шевченка і гімн "Ще не вмерла Україна", як колись співав хор Української Вчительської Семінарії в Криниці під диригуванням Романа Левицького.

Сьогодні Панство Ірина і Роман Левицькі проживають в США, даліше продовжують працювати на ниві української культури і з приємністю згадують, що їх праця на Лемківщині в буремні 40-і роки ХХ-го століття не пропала.

Побажаймо їм міцного здоров'я та всього найкращого в їхньому житті.

Іван Щерба
колишній випускник
Української Вчительської Семінарії
в Криниці

Іван Головчак

НАТХНЕНИЙ АПОЛЛОНОМ

Василеві Мадзеляну на його 80-ліття

За далекими морями і лісами
Не забув Ти, Сину, Лемківщину,
Бо тримаєш в серці, наче образ мами,
Цю казкову землю верховинну.

Певно часто подумки по Білцаревій
Ходиш - бродиш, в школу заглядаєш,
А вона Тобі статечна, мов цареві,
З юності пригоди воскресає.

І напевно часто входиш до хижини,
Де Тебе ростили батько й мати,
Від яких талант отримав, що понині
Манить рідний край наш малювати.

І малюєш і карбуєш так звабливо -
На картинах розквітає флора.
На дозвіллі і у праці - скрізь правдиво
Віддзеркалюєш життя в горах.

Онде лемки тягнуть дерево на санях.
Чую: сніг рипить їм під ногами...
І смереки в засніжених крисанях
Тихо щось міркують між полями.

І здається: тужать за рідненьким людом,
Що розкинений по білим світі.
І живе покараний незрячим блудом
У чужих краях, як риба в сіті.

А на іншій вже картині у Великдень
Втішно йде сім'я святити паску,
А з небес Христос у теплий-теплий квітень
Посилає променисту ласку.

А довкола зеленіють довгі ниви,
Прикрашають край озиминою.
Десь у сині грає жайворон щасливий,
І тішиться розквітлою весною.

Ну, а ось на тому чарівному творі
Староста розпалює нам ватру.
А на полі тих людей, як хвиль на морі,
Ще ліси немов прислали варту...

І лунають дзвінко співанки довкола,
Бо зі світу лемки повернулись!...
Грає в серці радість, наче радіола,
Аж Бескиди ніжно усміхнулись.

А вже там... та звірська акція зловісна
Військом українців обступила
Й гонить з краю нарід - клятий захід "Вісла".
Ну, а світ мовчить, як та могила.

Де не глянеш... Навіть на твердих грав"юрах
Так багато вложено ліризму.
Онде, гляньте... Лемки у важких тортурях
Не втрачають віри в час трагізму.

А ще ось на цій картині вніч зимою
Діти гір ідуть колядувати.
Ім зоря вертепна, місяць над горою
Осявають шлях і сніг пухнатий.

Світиться в хижках світло золотеньке
Ніч різдвяна!... Торжествують люди -
Народилося Дитятко дорогеньке
І святковий пафос повнить груди.

Вірю, що чимало творів про Карпати
Ти, Василю, людям ще покажеш.
А ще маєш звабні і про свої Штати...
Дій... Проблему виставок розв'яжеш.

Вірю: ще новенькі будеш нам творити.
Дай Тобі здоров"я, Боже, й сили
Хоч до років сто у творчій праці жити,
Й чарувати даром світ наш милий!

*Шанувальник таланту Ювіляра
Іван Головчак*

Sprawozdanie

z konferencji odbytej w Prezydium Rady Ministrów w Warszawie dnia 24.7.1945 r. między przedstawicielami Rady Ministrów z jednej strony a delegacją ludności ruskiej woj. krakowskiego, rzeszowskiego i lubelskiego z drugiej strony.

Delegacja woj. krakowskiego reprezentowała powiaty: nowosądecki, gorlicki i jasielski.

Ob. Dyrektor Departamentu zapytywał poszczególne delegacje o powody przesiedlania się ludności do Sowietkiej Ukrainy. Jeżeli chodzi o powiaty jasielski, gorlicki i nowosądecki to, jak odpowiada delegacja, powodów należy szukać w pierwszym rzędzie w całkowitym zniszczeniu części powiatu jasielskiego, zamieszkałej przez lud-

ność ruską, następnie ludność decydowała się na wyjazd wskutek skarłowaciałych i ubogich gospodarstw, które nieraz nie wyżywiły całej rodziny i w końcu wskutek obawy przed represjami i uciskiem narodowościowym ze strony Rządu Polskiego, jak to miało miejsce do roku 1939, kiedy to rządy sanacyjne wszystkimi środkami zdążyły do wynarodowienia ludności ruskiej na Łemkowszczyźnie.

Na zapytanie o stosunkach panujących na poszczególnych terenach, delegacja stwierdziła, że na Łemkowszczyźnie panuje całkowity spokój, a stosunek ludności ruskiej na Łemkowszczyźnie do narodu polskiego był zawsze jak najlepszy i rzeczowy, tak przed wojną, jak podczas okupacji kiedy to organizowano wspólnie walkę dywersyjno-partyzancką przeciwko okupantowi i w chwili obecnej.

Na terenie Łemkowszczyzny nieznanne są bandy o pokro-

Dokoczenie ze strony 10.

ju faszystowskim. Ludność nasza chce szczerze i lojalnie współpracować ze wszystkimi obywatelami dla dobra demokratycznej Polski, jako ludność równouprawniona pod każdym względem.

Na życzenie Ob. Dyrektora Departamentu delegacja woj. krakowskiego łącznie z delegacjami innych województw przedłożyła następujące postulaty:

Ludność narodowości ruskiej zamieszkująca swoje historyczne ziemie na zachód od linii Curzona w woj. krakowskim i rzeszowskim nie zamierza ich opuszczać, lecz uważa się za obywateli państwa polskiego i chce korzystać ze wszelkich praw zagwarantowanych Konstytucją i ponosić wszelkie ciężary, jakie z tego faktu wynikają. Swoją przynależność państwową ludność ruska zaznaczała niejednokrotnie, a nader jasno i dobitnie uczyniła to po przyjsciu zwycięskiej Armii Czerwonej, wstępując dobrowolnie bądź do tejże armii bądź do Armii Polskiej, by walczyć w danym wypadku za Polskę.

Wobec tego ludność ruska wspomnianych terenów prosi:

1. By dano jej możność swobodnie wyjawiać swoje uczucia religijne.
2. Otworzyć szkoły w ruskim języku nauczania, a to szkół powszechnych, gimnazjum, seminarium nauczycielskiego, szkoły rolniczej i gospodyń wiejskich, szkół rzemieślniczych i handlowych, oraz obsadzenie ich nauczycielami narodowości ruskiej.
3. O dopuszczenie ruskiej młodzieży do korzystania z wyższych zakładów naukowych znajdujących się w Państwie.
4. O zezwolenie prowadzenia spółdzielni.
5. O zezwolenie na założenie banku ruskiego.
6. O przeprowadzenie komasacji gruntów, przyczem opuszczone grunty przez ludność ruską winny być oddane ludności ruskiej, w danej miejscowości zamieszkałej.
7. By ludność ruska mogła korzystać z dobrodziejstw reformy rolnej.
8. O anulowanie dekretu, zabraniającego ludności ruskiej sprzedaży nieruchomości.
9. O amnestię dla przestępców politycznych.
10. O zezwolenie na założenie ruskiej partii demokratycznej.
11. O dopuszczenie do pracy wszystkich Rusinów odpowiednio do ich wykształcenia fachowego i obsadzanie stanowisk w administracji.
12. O zmianę ustosunkowania się niektórych organów administracji publicznej w stosunku do ludności ruskiej.
13. O złączenie pozostałej ludności w danych gromadach.

Na zapytanie, że cała ludność woj. rzeszowskiego i lubelskiego nie wyjeżdża do Sowieckiej Ukrainy, - "macie swoją Ukrainę, wielkie państwo w Związku Radzieckim i tam powinniście wyjechać dla dobra swego i naszego narodu, aby raz na zawsze zlikwidować wszystkie sporne

sprawy narodowościowe", - delegacja odpowiedziała:

"Ludność nasza setki lat te ziemie zamieszkuje? jest do nich przywiązana terenowo i klimatycznie, jest zżyta i przywiązana do gór, z którymi nie może się rozstać, jest dużo mieszanych małżeństw, co w dużej mierze nie pozwala na przesiedlanie się".

Przedstawiciel Rady Ministrów ob. Bielecki stwierdza, że Polska obecna jest inna jak Polska z roku 1939 i nie będzie tolerowała ucisku narodowościowego. Ludność ruska może sobie żyć na równi z ludnością polską, korzystając z tych samych praw co i naród polski.

Ob. Dyrektor Departamentu chce wyjaśnić czemu w woj. rzeszowskim i lubelskim grasuje tyle band. Odnosne delegacje odpowiadają, że te są pochodzenia zagranicznego i tut. ale z innych terenów. Bandy te należałoby usunąć w sposób zdecydowany przez siłę wojskową, a w ten czas naród będzie mógł swoją postawą zadokumentować swoją lojalność do Państwa i wykonać wszystkie obowiązki. Nam zależy na tym, abyśmy żyli w jak najlepszym współżyciu, gdyż Polska nie jest ta, która była w 1939 r.

Dyrektor Departamentu stwierdza dalej, że pozostała ludność ruska będzie cieszyć się wszystkimi prawami na równi z ludnością polską, jednak przy ostatecznym równomiernym rozmieszczeniu może zajdzie potrzeba, że ludność ukraińską będziemy przesiedlać na inne tereny w Państwie, by zapobiec karłowaceni gospodarstw i zapewnić samowystarczalność. Ludność ukraińska czy ruska może dobrowolnie tworzyć swoje własne kolonie na Zachodzie, jednak jednostki faszystowskie szkodzące Państwu, dęda karnie w ramach państwa przesiedlane.

Dalej ob. Dyrektor stwierdza, że ludność ruska i ukraińska będzie traktowana na równi z ludnością polską. Spółdzielnie możecie swobodnie zakładać gdzie nie ma innych i gdzie zachodzi potrzeba.

Amnestia obejmie wszystkich przesiadujących karę i mających za sobą przestępstwa polityczne do 22 lipca 1945 r. Postulaty ludności waszej będą zrealizowane po zakończeniu przesiedlenia..

Dla dokładnego sprecyzowania niektórych spraw z zakresu przedłożonych postulatów, odbędzie się jeszcze jedna konferencja wojewódzka z wybranymi przez całą ludność delegatami. Delegaci ci winni być wybrani przez ludność pozostającą w granicach Państwa i mają oni stale reprezentować interesy tej ludności ruskiej przed władzami państwowymi.

Jeżeli chodzi o ludność ruską Łemkowszczyzny będzie cieszyć się ona specjalnymi względami i opieką Rządu w wyniku jej postawy do ludności polskiej w czasie okupacji.

Delegacja woj. krakowskiego:

(Doński Michał)

(Andrasz Jan)

(Dudka Piotr)

SPRAWOZDANIE Z ZABEZPIECZENIA MIENIA 1946 R.

z czynności zabezpieczenia mienia po wyjeżdżających Łemkach do Z.S.R.R. z gromad Małastów i Pętna.

Dnia 21.V.b.r. o godz. 17-tej wyjechałem do Gminy zbiorowej Sękowa. Tu po omówieniu z wójtem gminy o projektowanej akcji wysiedlenia Łemków zanocewałem do dnia następnego. Na dzień 22.V.b.r. miało przyjechać wczesnym ranem więcej delegatów ze Starostwa i innych Władz, oraz zamówionych 20 ludzi z Gorlic celem zorganizowania przepędu bydła (do dworu w Sękowej) a pozostawionego przez Łemków. W dniu tym wojsko rozpoczęło akcję około godziny 5 rano. Z Władz i zamówionych do pracy ludzi nikt się nie zjawił, dopiero około godz. 9,15 przybyli Ob.Ob. Delegat Starostwa i Komendant Pow.Milicji Obywatelskiej z Gorlic, którzy w krótkim czasie odjechali do Gorlic, celem wezwania posiłków wojskowych i bezpieczeństwa. Później już nikt nie przybył.

Ob. Wroński wraz z delegatem gminnym pojechali z podwodami do Małastowa i Pętnej - celem zorganizowania przepędu bydła. Ja zaś pozostałem w gminie Sękowa celem odebrania i spisania protokołarnie stanu bydła, które miało być przypędzone do dworu w Sękowej i zabezpiecz je.

W pracy okazało się, że Wojsko nie dopuszczało nikogo do akcji, kierując nią sami, wywożąc samochodami różności, a przedewszystkiem inwentarz żywy, jak młode jałówki, cielęta, owce, świnię, drób bity jak i żywy - inwentarz martwy i zboże w worach.

Ilości nie udało się ustalić, ponieważ pojazdy jadące w szybkim tempie nie zatrzymywały się w gminie. Formalnie powstał wielki bałagan, a Wojsko robiło co chciało i jak chciało. Na miejscu w Małastowie i Pętnej niepodobna było

upilnować niczego, ponieważ domy które się zamykało celem zabezpieczenia - zostawały ponownie otwierane a wewnątrz wszystko przeczyszczone.

Część bydła błądziła po lasach a część po polach.

Do dworu w Sękowej wojskowi doprowadzili 1 jałówkę rasy czerwonej, 1 krowę brązowo-złotą, 8 cieląt, 2 świnki małe, 4 barany. Do wieczora jałówka została zabita przez wojsko. Posłano na noc Milicję Obywat. i Straż gminną celem zabezpieczenia tych kilku sztuk - wojsko zawruciło ich zwracając im uwagę, że nie potrzeba pilnowania, ponieważ oni sami sobie dopilnują na miejscu.

Inwentarz żywy był przez wojskowych na miejscu sprzedawany. Wieczorem o godz. 20,30 przeszedł transport wywożonych Łemków. Zabrali ze sobą 31 krów, 4 cieląt, 9 kóz i 2 owce - miał nadejść transport dalszy, ale nie doczekano się, ponieważ wyruszył zupełnie w nocy. W rezultacie widząc, że nic nie zdołamy spisać, ani niczego zabezpieczyć z mienia potemkowskiego powróciłem wraz z Ob. Wrońskim do Gorlic o godz. 0,30 nocą dnia 23.V.1946 r. Gorlice, dnia 24 maja 1946 r.

Sekretarz Rozejewski Wł.

Zarząd Główny
38-300 Gorlice
ul. Piłsudskiego 20/19

L. dz. 72/P/96/149

Gorlice, 1996. 09. 10

Szanowny Pan
Miroslaw Pietrewicz
Wiceprezes
Rady Ministrów
Al. Ujazdowskie 1/3
00-583 Warszawa

W nawiązaniu do rozmów w dniu 09. maja. 1996 z dyrektorem Gabinetu Pana Premiera Andrzejem Mickiewiczem oraz spotkaniem z doradcą Henrykiem Banasiukiem w dniu 11. września br. - wnosimy o powołanie mieszanej Komisji Regulacyjnej, celem której byłaby naprawa krzywd materialnych wyrządzonych wskutek deportacyjnej akcji "Wista".

Wniosek powyższy jest zasadny ponieważ:

- przejmowanie mienia osób fizycznych następowało w trybie a d m i n i s t r a c y j n y m Orzeczeniami Prezydów Powiatowych Rad Narodowych,

- Orzeczenia owe, były uchylane przez te Prezydów w części wobec tych właścicieli, którzy powrócili z wygnania, również w latach sześćdziesiątych;

- w odniesieniu do niektórych z powracających właścicieli Orzeczenia uchylano w całości zwracając zabudowania, ziemię i las.

- poszkodowanymi w zdecydowanej większości byli właściciele indywidualnych gospodarstw rolnych,

- w realizacji politycznej decyzji o deportacji podjętej niezwykle szybko, bo następnego dnia po śmierci gen. Świerczewskiego, zastosowano odpowiedzialność zbiorową wobec obywateli polskich j e d y n i e za ich niepolską narodowość.

Ponieważ miało prawie 50 lat skutków decyzji polskich polityków z lat czterdziestych, krzywdzonych obywateli tego kraju. Polska ubiega się o przyjęcie do Unii Europejskiej a równocześnie projekty ustawy o zadośćuczynieniu poszkodowanym pomijają nas dlatego wnioskowana Komisja Regulacyjna stwarzałaby konkretną, jedyną możliwość naprawy ludzkich krzywd, które naprawdę warto, można i trzeba.

Ponieważ mimo, że w polskim ustawodawstwie nie ma zakazu poszanowania prawa własności prywatnej a Polska mieni się być państwem prawa to wojewodowie jako przedstawiciele Skarbu Państwa nie są w stanie zdobyć się na wydanie sprawiedliwych decyzji. Dlatego też ułatwieniem w pracy ww. Komisji byłoby porządzenie Rady Ministrów lub Premiera albo Szefa Urzędu RM jednoznacznie stwierdzające, że Orzeczenia Prezydów Powiatowych Rad Narodowych o przejęciu mienia pozostawionego przez wysiedlonych w akcji "Wista" powinny być na wniosek zainteresowanych uchylane.

Zrozumiałe oczekiwania pokrzywdzonych i nasze propozycje wz. realizacji sprawiedliwości nie naruszają praw osób, którym nadano upaństwowione mienie. No, lemkowski lasy pozostają we władaniu Państwa, bez odszkodowania eksploatowane przez prawie pół wieku. Bardzo wiele ziemi leży odłogiem pozostając w ręku Agencji Rolnej Skarbu Państwa i może być mieniem zamiennym.

Spełnienie słusznych żądań obywateli pozwoli na rozwiązanie palącego problemu, determinującego położenie ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce. Ponadto umożliwi Polsce uwłerygodnienie się na arenie międzynarodowej, dowodząc że prawo własności w kraju jest przestrzegane.

zał.:

- "Kwestia ukraińska w Polsce.
Istota i skala problemu."

Przewodniczący Zarządu Głównego
Zjednoczenia Łemków
Włodzisław
Włodzisław

Przesiedlanie ludności ukraińskiej

z naszego Województwa

Jak już donosiliśmy, na ostatniej sesji Rzeszowskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej w dniu 26 października br. Włodzisław Rzeszowski uk. Młodzi złożyli sprawozdanie z działalności Grupy Wzajemnej Kłosa za ubiegły trzy miesiące.

W dziesiątym numerze „Dziennika Rzeszowskiego” zamieszczamy jedną z poruszonych w tym rozporządzeniu sprawozdań, zagadnień.

Mniejszość narodowa ukraińska w województwie rzeszowskim liczyła z chwilą rozpoczęcia akcji przesiedleńczej do ZSRR 301.728 osób.

Podzielić ją można na 3 grupy: Ukraińców w ilości 76 proc. czyli ogólnie, Starorusińców w ilości 10 proc. czyli ogólnie i Łemków w ilości 15 proc. czyli ogólnie.

Ukraińcy, zamieszkują w zwartych zespołach powiaty: Lubaczów, Jarosław, Przemysł, Lesko, Rzeszów, Sopot. Z tej grupy rekrutują się bandy banderowskie, operujące w tych powiatach w oddziałach przekraczających 500 osób.

Grupa Starorusińców nieliczna, za czasów okupacji niemieckiej przeważnie odmówiła przyjęcia ukraińskich dowodów tożsamości, znojąc na równi z Polakami przesiedlanie okupanta. Grupa ta wykazuje tendencje do zatarcia swego pochodzenia i przynależności do narodowości ruskiej przez zmianę wyznania z grecko-katolickiego na rzymsko-katolickie.

Łemkowie, zamieszkujący w zwartej masie rejonów górskich powiatów: Gorlice, Jasło, Krośno, Sopot, zachowują się lojalnie w stosunku do państwa polskiego i nie tylko, że nie przynależą się do narodowości ukraińskiej, nie nastrojeni są do niej nieprzychylnie.

Tak Starorusińcy, jak i Łemkowie starali się usilnie o wyłączenie ich z akcji przesiedleńczej do U.S.R.R. składając liczne memorialy do władz, poparte opinią miejscowego społeczeństwa polskiego.

Całą akcję przesiedleńczą Ukraińców na teren Ukraińskiej Sowieckiej Republiki Rudzińskiemu można podzielić na dwie fazy: akcję dobrowolną i przymusową. Do chwili, kiedy rozpoczęła się akcja przymusowa, tj. do dnia 3. 9. br. wyjechało dobrowolnie 20.435 rodzin, w czym 81.748 osób, co stanowi 28 proc. czyli ogólnie.

W ramach akcji przymusowej przesiedlono dotychczas 7.789 rodzin, w czym 9.797 osób.

Razem więc z akcją dobrowolną dnie to cyfrę 28.224 rodzin w czym 111.545 osób. W ten sposób plan przesiedlenia wykonany został w 38. proc.

Na ewakuowanych gospodarstwach polukraińskich osiedlono 4.518 rodzin polskich (17.005 osób) - repatriantów ze Wschodu.

W powiatach, w których odbywa się ewakuacja, bezpieczeństwo przedstawia wiele do życzenia. Bandy banderowskie maszerują się za przesiedlencami, oraz stając się akcją opóźnić, napadają i palą wieś ewakuowane, mordując osiedlonych repatriantów polskich. Bandy te, niejednolicie umundurowane, są należycie uzbrojone w broń automatyczną. Wskulek akcji tych bandi spłonęło w zupełności 35 gromad, częściowo 29 gromad, co się wyraża w cyfrze 4.422 gospodarstw! Wśród spalonych wsi, 7 gmin jest czysto polskich. Są też liczne ofiary w ludziach.

Akcja przesiedleńcza w poszczególnych powiatach przedstawia się następująco:

Ogółem objętych akcją 10 powiatów. Nieobjęte są powiaty: dębicki, kolbuszowski i lańcucki.

W powiecie przemyskim ewakuowano 10.338 rodzin (36.953 osób). Na to miejsce osiedlono 804 rodziny repatriantów (3.216 osób). Na skutek akcji banderowskiej spłonęło 2.988 gospodarstw.

W powiecie jarosławskim ewakuowano 4.272 rodzin (18.291 osób). Osiedlono 2.316 rodzin repatr. (9.495 osób). Spłonęło 1.111 gospodarstw.

Z powiatu gorlickiego ewakuowano 2.823 rodzin, tj. 12.761 osób. Z powiatu krośniewskiego 2.314 rodzin (12.303 osób). Z powiatu sanockiego 1.889 rodzin (8.094 osób). Z lubaczowskiego 2.944 rodzin (13.310 osób), jasielskiego - 1.758 rodzin (7.208 osób), z leskiego - 764 rodzin (3.134 osób), i z powiatu rzeszowskiego 59 rodzin to jest 233 osób.

Jak już wspomnieliśmy, akcja ewakuacyjna trwa nadal.

Starogard pozbywa się Niemców.

Miasteczko Starogard liczy obecnie 6.500 mieszkańców, z czego 63% Polaków i tylko 174 Niemców, którzy niebawem opuszczą miasto, udając się za Odrę.

ОБ'ЄДИНЕННЯ ЛЕМКІВ
Член прихильник ОУП

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW
Członek wspierający ZUWP

30 370 Górcze
ul. Hallera 2019

Gorlice, 1996. 09. 24

38-300 GORLICE, ul. Hallera 20 m. 19, tel./fax (0-18) 52-12-39, tel. (0-18) 51-12-11 w. 30
(0-18) 51-23-11 w. 14

Konto Bankowe
DPH O/Gorlice
24416-2971-132

Wacław Szlanta
prez. Zarządu

Stefan Hładyk
zast. przewodn.

Aleksander Masłoj
zast. przewodn.

Piotr Szalfan
sekretarz

Piotr Wasuła
skarbnik

Piotr Czuchra
członek Zarządu

Rostysław Zerlick
członek Zarządu

L.dz. 9/P/97/21

Gorlice, 18. 02. 1997 r.

Szanowny Pan dr Ludvig Elle
Wiceprezydent Federalistycznej
Unii Europejskich Mniejszości
Narodowych
Postowe namesto 2
02025 Budysin

Szanowny Panie Prezydencie,

Zgodnie z ustaleniami z wizytacji Pana Prezydenta naszej organizacji w minionym roku przesyłamy w załączeniu nasz projekt jednej z Rezolucji 42. Kongresu FUEU, który odbędzie się w maju w Klagenfurcie, w Austrii. Uprzejmie prosimy Sekretariata Kongresu o przyjęcie naszej propozycji i włączenie jej do przygotowywanych dokumentów, które zostaną przedłożone i będą przyjęte przez 42. Kongres FUEU. Naszą rezolucję składamy - jako członek FUEU - w 50 rocznicę trwania skutków naszego wypędzenia z ojczystych ziem w roku 1947. w deportacyjnej operacji "Wisła" i rozproszenia w celu szybkiego wynarodowienia Ukraińców w Polsce.

Ponadto przesyłamy aktualne, ważne materiały informacyjne pozwalające Państwu na dokładniejsze zapoznanie się z zagadnieniem. Materiały te - w języku angielskim - powinny być także wykorzystane do publikacji w piśmie FUEU pt. "AKTUALNOŚCI".

Z wyrazami uszanowania

Zjednoczenie Łemków
Zarząd Główny
38-300 Górcze
ul. Hallera 2019

Przewodniczący Zarządu Głównego
Zjednoczenia Łemków
Wacław Szlanta

Gorlice, 1996. 09. 24

L.dz. 74/P/96/151

Szanowny Pan
Miroslaw Pietrewicz
Wiceprezes
Rady Ministrów
Al. Ujazdowskie 1/3
00-581 Warszawa

dot.: pisma 5-57/9304-9312/96/Cz

Nasze spotkania i przeprowadzone rozmowy w dniu 09. maja 1996 r. z Dyrektorem Gabinetu Pana Premiera Andrzejem Mickiewiczem oraz w dniu 11.09.96r. z doradcą - p. Henrykiem Banasiukiem wyraźnie określały i wskazywały możliwość pozaustawowego rozwiązania naprawy krzywd poszkodowanym w akcji "Wisła".

Również wnioski poszkodowanych kierowane na adres Rady Ministrów zaznaczają, iż majątek przejmowany był decyzjami administracyjnymi, wydawanymi przez Prezydya Powiatowych Rad Narodowych w latach 1949-56. Zatem w tym samym trybie administracyjnym decyzje te - przy dobrej woli - mogą być uchylone obecnie przez Rozporządzenie Rady Ministrów lub Premiera, bez potrzeby uchwalania ustawy sejmowej.

Nasze zdziwienie wywołuje fakt skierowania przez Urząd RM obywatelskich wniosków o zwrot utraconego mienia - do Kancelarii Sejmu. Wiadomym jest, że oba projekty "ustawy o reprivatyzacji" pomijają pokrzywdzonych w wyniku akcji "Wisła", ponieważ przewidują rekompensatę tylko w przypadkach naruszenia prawa oraz tylko przypadki nieotrzymania jakiegokolwiek mienia w zamian za utracone. Rozwiązanie takie jest nie do przyjęcia dla pokrzywdzonych.

Przekonani o dobrej woli Pana Premiera czekujemy działań zmierzających do rozwiązania nabolalego problemu na drodze administracyjnej.

przewodn. ZG
Zjednoczenia Łemków
Wacław Szlanta

Szanowny Pan
Włodzimierz Cimoszewicz
Prezes
Rady Ministrów
Al. Ujazdowskie 1/3
00-583 Warszawa

Panie Premierze,

Zbliża się pięćdziesięciolecie akcji "Wisła" oraz trwania skutków decyzji politycznych lat czterdziestych, które rodzą w cywilnego, zwykłego, szarego obywatela tego kraju.

Mimo obojętności ustawodawczej i wykonawczej władz Polski wobec naszych usilnych, wieloletnich, zdecydowanych starań po raz kolejny w imieniu poszkodowanych Zjednoczenie Łemków zwraca się o rozwiązanie nabolalej problematyki związanej z akcją "Wisła".

Niestety nadal brak jest woli sprawiedliwego rozwiązania naszych krzywd na skutek powierzchownej ich znajomości i schematycznego traktowania. Ostatni projekt "ustawy o reprivatyzacji" pomija tych wysiedlonych, którzy otrzymali o k o l w i a k w zamian, za utracone mienie. Dzieje się tak także teraz, kiedy Polska zdaje się stawać państwem prawa oraz zabiega o członkostwo w Unii Europejskiej.

W traktowaniu problemu naprawy krzywd wysiedlonym w deportacyjnej akcji "Wisła" zupełnie ignoruje się podstawy prawne tamtych politycznych decyzji, naruszenia praw przy ich podejmowaniu. Pomija się również istotne okoliczności towarzyszące ustanawianiu nowej powojennej rzeczywistości kosztem niesprawiedliwości społecznej i ludzkich krzywd. Nadal na miejsce nierówności obywateli wobec prawa; dziś niektóre powojenne polityczne wyroki sądów uchyla się uznając je za niesprawiedliwe, podjęte pod pozorami prawa - a innych nie.

Obok moralnych krzywd obywateli tego kraju, naznaczonych piętnem bandytów, których n a z a j u t r z po śmierci p. W. Świerczewskiego wysiedla się z ich odwiecznej dziedzicznej własności pod konwojem i rozprasza - są krzywdy materialne. Mienia wysiedlonych NIE PRZEJMOWAŁ DEKRET z mocy prawa a jedynie na drodze administracyjnej. Dawał on "powiatowej władzy administracji ogólnej" m o ż l i w o ś ć przejęcia nie pozostającego we władaniu mienia (art. 3, pkt 1. dekretu z 27.07.1949 r.).

Owe Orzeczenia Prezydów Powiatowych Rad Narodowych mogły być i b y l y u c h y l e n e - także W CAŁOŚCI w niektórych wypadkach - do lat sześćdziesiątych! Nie ma więc przeszkód by obecnie również na drodze ADMINISTRACYJNEJ zadziałać zasadnie domagającym się tego obywatelom. Nie wymagałoby to zaangażowania organu ustawodawczego - Parlamentu RP.

By wojewodowie, jako przedstawiciele Skarbu Państwa mogli podejmować decyzje o zwrocie zabranego mienia potrzeba jest Rozporządzenie Rady Ministrów lub Pana Premiera, jako "zielone światło" by zabrane mienie prywatne pozostające w ręku Państwa zwrócić właścicielom lub ich spadkobiercom na wnioske zainteresowanych. Ziemia pozostająca w gestii Agencji Rolnej Skarbu Państwa mogłaby być zwracana jako mienie utracone albo jako mienie z a m i o n n e. Jeśli dawna własność nadano osadnikowi. Pozostające w administracji lasów Państwowych lasy chłopskie powróciłyby do właścicieli. W odniesieniu do tych przesiedlonych, którym pozwolono powrócić należaloby zwrócić około 3 tys. ha lasów, którymi administrują dwie Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych w siedmiu nadleśnictwach.

Planowa wystąpienia zainteresowanych do administracji wojewódzkiej i centralnej są ciągle traktowane powierzchownie, bez wnikania w istotę sprawy i analizy rzeczywistych możliwości pozytywnego załatwienia - prosimy Pana Premiera o spotkanie w celu dogłębnego omówienia problemu i propozycji realnego jego rozwiązania, bez kosztów społecznych.

zał.:
- "Kwestia ukraińska w Polsce.
Istota i skala problemu."

przewodn. ZG
Zjednoczenia Łemków
Wacław Szlanta

przewodn. ZG
Zjednoczenia Łemków
Wacław Szlanta

ŁEMKOWIE U RZECZNIKA

Rzecznik praw obywatelskich prof. Adam Zieliński spotkał się wczoraj z przedstawicielami Zjednoczenia Łemków w Polsce, m.in. z wiceprzewodniczącymi tej organizacji Stefanem Hładyką i Aleksandrem Masłojem. Rozmawiano o trudnościach, jakie napotykają Łemkowie chcąc odzyskać ze Skarbu Państwa swoje dawne nieruchomości ziemskie położone na terenach województw: białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego. Majątki te zostały przejęte przez państwo na mocy dekretu z 1949 r. Rzecznik zadeklarował, w ramach swoich kompetencji, pomoc w rozwiązywaniu spraw indywidualnych osób.

„KOLEKCJONER” Z UOP-u

Przedruk z gazety „Rzeczpospolita” z dnia 19. 02. 1997.

СВЯТО ЛЕМКІВСКОЙ КУЛЬТУРИ Ювілейна XV-та «ВАТРА '97»

буде організувана в днях
25 - 27 липня в ЖДИНІ

Головна Управа ОЛ

ДИТЯЧА СТОРІНКА

Радуйтеся, Божі люди,
 Най між вами гнів не буде,
 Най цвіте любов все Божа,
 Чиста, мила, як квіт рожа,
 Бо любов прийшла з небес:
 Христос воскрес!

Христос воскрес!

Согласно заспіваймо,
 Веселімся разом днесь,
 Ісуса прославляймо,
 Він бо із мертвих воскрес!

Х Р И С Т О С В О С К Р Е С !

$$\begin{array}{r}
 \square + 2 + 5 = \square \\
 + \quad + \quad + \quad = \quad + \\
 3 + \square + \square = 7 \\
 + \quad + \quad + \quad = \quad + \\
 \square + 1 + \square = 5 \\
 \hline
 9 + 5 + 6 = \square
 \end{array}$$

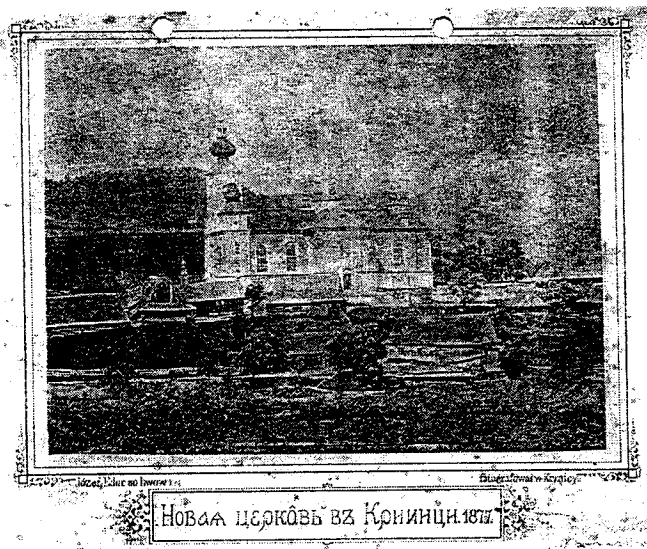
МАТЕМАТИЧНА
 ХРЕСТІВКА

В порожні квадрати
 вписати цифри так,
 щоби були правильні
 розв'язання.

Jarosław Moklak (Kraków)

UKRAIŃSKI RUCH NARODOWY NA ŁEMKOWSZCZYŹNIE W DRUGIEJ RZECZYPOSPOLSTEJ ORGANIZACJE KULTURALNO-OŚWIATOWE I GOSPODARCZE

Rozwój ukraińskiego ruchu narodowego na Łemkowszczyźnie w II RP w znacznym stopniu opierał się na działalności instytucji społecznych, kulturalno-oświatowych i gospodarczych. W okresie powojennym przystąpiły one do rekonstruowania swoich struktur terenowych, zniszczonych w wyniku wojny światowej. Podstawową rolę odgrywało Towarzystwo "Proswita" istniejące od 1868 r., które powołało do życia Komisję Łemkowską działającą w latach 1932-1939. Począwszy od połowy lat 20-tych, wznowiły działalność: Ukraińskie Towarzystwo Pedagogiczne "Ridna Szkoła", Krajowe Towarzystwo Gospodarczo-Rolne "Siłskij Hospodar" oraz organizacje gimnastyczno-pożarnicze: "Łuh", "Zaporozec" i "Strilec". Wymiar stricte polityczny sprawie ukraińskiej na Łemkowszczyźnie nadawało Ukraińskie Narodowo-Demokratyczne Zjednoczenie (Ukraińskie Nacjonalno-Demokratyczne Objednannja-UNDO) i jego emanacja w parlamencie - Ukraińska Reprezentacja Parlamentarna. To ostatnie zagadnienie zostanie przedstawione w odrębnym szkicu.

Okres bezpośrednio powojenny sprzyjał rozwojowi ruchu ukraińskiego na Łemkowszczyźnie. Upadek państwa zachodnioukraińskiego w czerwcu 1919 r. spowodował migracje inteligencji ukraińskiej, głównie nauczycieli, którym znacznie łatwiej było znaleźć pracę na obszarach odległych od terenu walk zakończonej wojny, gdzie stosunki polsko-ukraińskie nie były tak napięte. Warunki te spełniała Łemkowszczyzna, która osiedlającej się tam inteligencji wschodniogalicyskiej dawała ponadto poczucie bliskości rodzimej tradycji, zwłaszcza, że szlaki zostały przetarte jeszcze w okresie przedwojennym. Nie bez znaczenia był także fakt, że dla inteligencji polskiej szkoły na Łemkowszczyźnie nie były atrakcyjne, a naruszona przez wojnę struktura szkolnictwa polskiego na etnicznie polskich ziemiach także wymagała kadry nauczycielskiej. Władze szkolne chętnie zatem zatrudniały Ukraińców z Galicji Wschodniej w szkołach

łemkowskich, obawiając się prowokacji politycznych przede wszystkim ze strony inteligencji moskalofilskiej.¹⁾ W wyniku sprzyjających okoliczności, Łemkowszczyzna zachodnia wzbogaciła się w liczebną reprezentację nauczycielstwa ukraińskiego, które zdolne było do odtworzenia własnej organizacji pedagogicznej, istniejące tam już przed 1914 r.²⁾

Szeregi inteligencji świeckiej zasilili także wojskowi. Jesienią 1918 r. na Łemkowszczyźnie osiedliła się pewna część żołnierzy i oficerów z ukraińskich pułków piechoty, stacjonujących w Nowym Sączu i Zakopanem, które zostały internowane i rozbrojone przez władze polskie w pierwszych dniach listopada tego roku.³⁾

Okres bezpośrednio powojenny charakteryzował się również napływem młodego pokolenia duchowieństwa greckokatolickiego, którego świadomość narodowa dojrzywała w obliczu walki Ukraińców o własne państwo. Obejmując opustoszałe probostwa łemkowskie, zasilali oni szeregi inteligencji ukraińskiej zdolnej do pracy społecznej na niwie narodowej. Inteligencja, zarówno świecka jak i duchowna, tworzyła trzon pracy organizacyjnej, przewodziła w instytucjach kulturalno-oświatowych i gospodarczych oraz reprezentowała główną ukraińską partię polityczną na Łemkowszczyźnie - UNDO.

Towarzystwo "Proswita", 1923 - 1932

Najsilniejszą ukraińską organizacją kulturalno-oświatową na Łemkowszczyźnie była "Proswita". Jeszcze w okresie galicyjskim założono filie tej organizacji w Nowym Sączu (1902), Sanoku (1903) i Jaśle (1904). Wybuch wojny w 1914 r. przerwał prace oświatowe, lecz po wojnie czytelnie samodzielnie odnawiały działalność statutową i już w 1923 r. przedwojenną liczbę czytelników potwierdził spis przeprowadzony na polecenie Zarządu Głównego we Lwowie - wymieniono w nim 30 czytelników w 3 filiach.⁴⁾ Liczba członków czytelników wahała się od kilkunastu do kilkudziesięciu. Do najprędzej odnowionych i najliczniejszych (ilość członków) należały czytelnice w Besku, Komańczy, Odrzechowej, Wisłoku Niżnym (pow. sanocki) oraz Ożennej i Krempnej (pow. jasielski).⁵⁾ Funkcje przewodniczących czytelników pełnili głównie księża grekokatolicki, nauczyciele i gospodarze danej wsi.⁶⁾

Istnieje możliwość, że liczba czytelników "Proswity" na Łemkowszczyźnie była większa, gdyż inne źródła mówią o 7 filiach w odniesieniu do 1923 r. Oprócz wymienionych trzech, mowa jest o filiach w Krośnie z sześcioma czytelnikami, Brzozowie z trzema, Gorlicach - dziewięcioma i Grybowie - z dwiema czytelnikami.⁷⁾

Działalność czytelników "Proswity" w pierwszych latach powojennych była ograniczona. W latach 1918 - 1923 ruch ukraiński posiadał wyraźne oblicze antypolskie, co pozost

Dokończenie na stronie 16.

Dokończenie ze strony 15.

stawało w związku z walką o państwowość ukraińską i nieregulowanym statusem politycznym Galicji Wschodniej. Toteż większa część inteligencji zaangażowana była na tym odcinku. Po decyzji Rady Ambasadorów w sprawie Galicji z marca 1923 r., sprzecznej z dążeniami ukraińskich kół niepodległościowych, część działaczy przeszła do podziemia. Inni wstąpili na drogę walki legalnej, uznając państwowość polską. Ta druga opcja dotyczyła instytucji kulturalno-oświatowych, przed którymi stało zadanie podtrzymywania kultury. Na drogę tę szybko weszła "Proswita" podejmując w 1923 r. akcję odbudowy swej struktury terenowej.⁸⁾

Zarząd Główny "Proswity" już we wrześniu 1923 r. wystąpił z planem pracy na Wołyniu, Chełmszczyźnie, Podlasiu, Nadsaniu i Łemkowszczyźnie, lecz główną uwagę skupiono wówczas na Chełmszczyźnie i Wołyniu.⁹⁾ Praca Zarządu Głównego polegała wówczas na zbiorce i wysyłce książek do tamtejszych czytelni w celu przełamania tzw. kordonu sokalskiego.¹⁰⁾ Do sprawy Łemkowszczyzny powrócono w październiku 1925 r.¹¹⁾ lecz konkretne prace przygotowawcze podjęto dopiero wiosną roku następnego.

Zainteresowanie Łemkowszczyzną wynikało z programu statutowego Towarzystwa, który zobowiązywał do działalności oświatowej na obszarach etnicznie ukraińskich, zwłaszcza tam, gdzie trwałość świadomości ukraińskiej wymagała poparcia ze strony ośrodków centralnych. Ponadto, inteligencja rozsiana na Łemkowszczyźnie oraz działacze Zarządu Głównego we Lwowie dostrzegali aktywność moskalofilów i starorusinów, którzy znajdowali na Łemkowszczyźnie poparcie i budowali tam swoje placówki w miarę tego, jak tracili wpływy w województwach południowo-wschodnich. Starsi członkowie "Proswity" mieli w pamięci okres przedwojenny charakteryzujący się opóźnioną w stosunku do moskalofilów aktywnością ruchu ukraińskiego, co pozwalało konkurencyjnym czytelniom Kaczkowskiego zdobywać sympatię ludności łemkowskiej. Następnym sukcesów moskalofilów było pozostawienie trwałego śladu w świadomości wielu Łemków, która kształtowała się w atmosferze wrogości do idei ukraińskiej. Inteligencja ukraińska zdawała sobie sprawę ze skutków zaniedbywania w przeszłości terenów prowincjonalnych, stąd wyraźne, począwszy od 1923 r., zainteresowanie tymi regionami.

W 1926 r. Zarząd Główny "Proswity" podjął starania w kierunku nawiązania bliższych związków z inteligencją prowincjonalną. Ze swej strony działacze lokalni, niezależnie od aktywności inteligencji lwowskiej, podejmowali inicjatywę ożywienia ukraińskiego ruchu czytelnianego. W licznej korespondencji do centrali "Proswity" we Lwowie zwracali uwagę na sprawy szkolne i gospodarcze. Do najbardziej aktywnych należeli: Tymko Perejma ze Smerekowca, Roman Kyszkewycz z Gorlic, Hryhorij Żuk z Sanoka, Wasyl Jaworśkyj z Nowego Sącza, ks. Iwan Kaczmar ze Złockiego.¹²⁾ Przechowywana w archiwach lwowskich korespondencja pozwoliła na ustalenie ogólnych wytycznych w sprawie rozszerzenia aktywności "Proswity" na Łemkowszczyźnie. Wstępnie ustalono spis chętnych do pracy w terenie, przede wszystkim nauczycieli szkół ludowych i księży greckokatolickich.¹³⁾ W samym tylko powiecie gorlickim w zaplanowanej akcji oświatowej udział wzięło ponad 30 lokalnych aktywistów.¹⁴⁾ Byli wśród nich także studenci oraz emigranci z Ukrainy

Naddnieprzańskiej, np. bracia Horkowyczowie zamieszkali w Wysowej (pow. gorlicki).¹⁵⁾

Akcję rozpoczęto dnia 27 kwietnia 1926 r. przeprowadzeniem tzw. ankiety oświatowej Zarządu Głównego "Proswity". Przypomniał on działającą przed pierwszą wojną światową Komisję dla Spraw Łemkowszczyzny, utworzoną przy Zarządzie Głównym, której działalność przerwała wojna.¹⁶⁾ Podejmując problem peryferii obszarów etnicznych, powiedział:

"W naszym wypadku nie ma chaty z kraju, jest jedynie całość organizmu i właśnie ta całość domaga się od nas wzmocnionej i skupionej uwagi".¹⁷⁾ Hałuszczynski zaproponował dwuetapowy plan oddziaływania. Pierwszy miał polegać na rozwoju ruchu spółdzielczego, kółek Towarzystwa "Siłskij Hospodar", drużyn pożarniczych, a w drugiej kolejności - czytelni "Proswity" i kółek "Ridnej Szkoły".¹⁸⁾ Hałuszczynski słusznie uważał, że Łemkowie wciągnięci w ruch moskalofilski i staroruski, odczuwali antypatię do ruchu ukraińskiego, należało zatem - jego zdaniem - wykorzystywać zwłaszcza spółdzielnie handlowe akceptowane przez Łemków. Rzecz jasna, czytelnie "Proswity" miały nadal prowadzić swą działalność, a zakładanie nowych czytelni wchodziło w zakres zwyczajnego rytmu działalności Towarzystwa. Za najistotniejsze zadanie Hałuszczynskij uznał przeprowadzenie rejestracji wszystkich proukraińskich sił inteligentnych na Łemkowszczyźnie.¹⁹⁾

Cały region zachodni proponował podzielić na trzy regiony. Pierwszy - to część powiatów sanockiego, krośnieńskiego, jasielskiego i leskiego, drugi - grybowski, gorlicki, nowosądeckiego i nowotarskiego oraz miasto Kraków, ściślej filia krakowska jako region trzeci. Hałuszczynskij był przeciwny tworzeniu ośrodków w miastach powiatowych, mimo że przyciągały one inteligencję łemkowską. Dostrzegając tam zbyt duże zagrożenie "obcego narodowo elementu". Proponował tworzyć ośrodki w mniejszych miejscowościach posiadających dogodnie połączenia komunikacyjne, w których mogliby osiedlać się ukraińscy adwokaci i lekarze.²⁰⁾

Podejmując kwestie regionu zachodniej Łemkowszczyzny, wskazał na Nowy Sącz jako centralny ośrodek ruchu ukraińskiego, posiadający bazę materialną bursę dla chłopców, lokal filii "Proswity" oraz cerkiew. Proponował osadzenie w Nowym Sączu osoby "odpowiedzialnej", która wzięłaby na siebie instruktora spółdzielczo-oświatowego.²¹⁾

Wskazał także Muszynę jako ośrodek, argumentując propozycję faktem istnienia tam placówek Towarzystw: "Siłskij Hospodar" i "Wzajemna Pomoc". Za najbardziej odpowiednie miejsce na Sądeczyźnie uznał Krynicy, dodając jednak, że jest "siedzibą moskalofilów".²²⁾ Założenie ośrodka przewidywał również w Gorlicach, gdzie istniała bursa szkolna oraz filia Towarzystwa "Siłskij Hospodar". Umocnienie ośrodków w Gorlicach i Nowym Sączu miało uaktywnić także Grybów.²³⁾

W referowanym przez Hałuszczynskiego projekcie odrębnie potraktowano miasto Kraków - siedzibę filii "Proswity". Uwaga skupiała się na Krakowie w miarę tego, jak wzrastała liczba młodzieży ukraińskiej, studiującej na krakowskich wyższych uczelniach.

Dokończenie na stronie 17.

Dokoczenie ze strony 16.

Hańszczyński uważał nawet, że Kraków powinien stać się centralą ruchu ukraińskiego dla woj. krakowskiego, a Lwów - dla całej RP.²⁴⁾

Ankieta kwietniowa uaktywniła oddziały terenowe.. Dnia 24 maja 1926 r. odbył posiedzenie zarząd filii "Proswity" w Nowym Sączu. Opierając się na projekcie Hańszczyńskiego, podjęto uchwałę, o utworzeniu przy filii nowosądeckiej posady instruktora oświatowego, z zadaniem kierowania oświatą rolniczą w powiatach: gorlickim, grybowski i nowosądeckim. Pieniądze na opodatkowanie instruktora miały pochodzić z samoopodatkowania się inteligencji ukraińskiej wymienionych powiatów. Zdecydowano także o wystosowaniu listu do metropolity Szeptyckiego z prośbą o wsparcie projektu. List ten, którego ostateczną wersję opracowano we Lwowie, podpisany przez przewodniczącego Zarządu Głównego "Proswity" M. Hańszczyńskiego i sekretarza Wasyla Mudrego, wysłano w czerwcu.²⁵⁾

W przeciągu czerwca i lipca, na apel filii nowosądeckiej nadchodziły na adres "Proswity" liczne pozytywne deklaracje.²⁶⁾ Odmowa opodatkowania zdarzała się rzadko i wynikała zazwyczaj z trudnych warunków materialnych.²⁷⁾ Częściej natomiast miały miejsce uwagi o kandydatach na stanowiska instruktorów. Podatnicy mówili o konieczności wyboru najbardziej odpowiedniej osoby, aby ich pieniądze "nie były marnowane", gdyż - jak podkreślano - łączna suma wpłat na cele społeczne u wielu osiągnęła 15 % ich dochodów,²⁸⁾

Znacznie szerszy projekt działania zakresiła filia w Sanoku prowadzona przez ks. Emilianę Konstancyńską, Mychajkę Cara i Iwana Hołejkę.²⁹⁾ Zgodnie z zaleceniami Hańszczyńskiego, działając w porozumieniu z sanocką filią Towarzystwa "Sil'skyj Hospodar" i idąc śladem filii sądeckiej oraz centrali lwowskiej, dnia 5 sierpnia 1926 r. wymienione wyżej organizacje wystosowały wspólny list do metropolity A. Szeptyckiego z prośbą o "ratunek dla Łemkowszczyzny, ziemi prawie zapomnianej, zagrożonej zatrąceniem wartości narodowych"³⁰⁾ List zawierał jednocześnie spis konkretnych przedsięwzięć i proponował: uznanie miasta Sanoka za centralę dla rozwoju Łemkowszczyzny, przystąpienie do budowy lokalu w Sanoku, gdzie miałyby swe siedziby instytucje ukraińskie, kształcenie fachowców w różnych dziedzinach dla potrzeb pracy oświatowo-gospodarczej, założenie szkoły rolniczej oraz licznych czytelni i spółdzielni handlowych. List ten wystosowano w nadziei uzyskania znaczącej pomocy finansowej.³¹⁾

Wiosna i lato 1926 r. były okresem dyskusji nad kształtem i sposobem rozwoju ukraińskiego ruchu narodowego na Łemkowszczyźnie. Zarówno ogólne założenia M. Hańszczyńskiego ogłoszone 27 kwietnia, jak decyzja filii nowosądeckiej w sprawie utworzenia posady instruktora oświatowego dla Łemkowszczyzny zachodniej z 25 maja i projekty żywienia Sanoczczyzny przygotowały grunt pod specjalnie zorganizowaną przez Zarząd Główny "Proswity" we Lwowie konferencję w sprawach Łemkowszczyzny.

Konferencja ta odbyła się 29 września 1926 r. w sali posiedzeń Towarzystwa we Lwowie. Wzięło w niej udział 16 delegatów reprezentujących Zarząd Główny, obie filie; sanocką i nowosądecką, oraz ogólnoukraińskie instytucje kulturalno-oświatowe, gospodarcze i finansowe: "Ridna Szko-

łę", "Sojuz Ukrajinek" (Związek Ukrainek), "Dnister", "Centrobank", "Sil'skyj Hospodar".³²⁾ Od początku września trwały przygotowania do konferencji. Zarządy obu filii po konsultacjach z działaczami terenowymi przesłały do Lwowa listy proponowanych delegatów - po sześć osób.³³⁾ W konferencji delegacje filialne zostały zmniejszone do trzech osób. Filie nowosądecką reprezentowali: Ołeksandr Dzerowycz (Nowy Sącz), Mykoła Czech (Gorlice), i ks. Iwan Kaczmar (Złockie), a sanocką: Wołodmyr Mosora - inżynier z Sanoka, Hryhorij Żuk (Sanok) i ks. Mykoła Hołowacz (Besko).³⁴⁾ Ogólnoukraińskie instytucje lwowskie reprezentowali: inż. Julian Pawłykowski i Ostap Łucryj (Rewizyjny Sojuz Ukraińskich Kooperatyw - RSUK), Wołodmyr Baczyński ("Dnister"), Lew Jasinczuk ("Ridna Szkoła"), inż. Mykoła Tworydło ("Sil'skyj Hospodar"), Kost' Ływyćkyj ("Centrobank"), Iwan Bryk ("Proswita") oraz Iryna Pawłykowska, Ołena Szeparowyczewa i Marija Strutyńska ("Sojuz Ukrajinek").³⁵⁾ W konferencji uczestniczyła także pewna ilość gości.³⁶⁾

Konferencję otworzył przedstawiciel Zarządu Głównego "Proswity" i jednocześnie przewodniczący Towarzystwa "Sil'skyj Hospodar" M. Tworydło. Podkreślił on, że inicjatywa zwołania tej konferencji wyszła od działaczy społecznych zamieszkałych na Łemkowszczyźnie. Wprowadzeniem do dyskusji był obszerny referat programowy, wygłoszony przez przedstawiciela filii sanockiej, Hryhorija Żuka. Po wieloaspektowym opisie Łemkowszczyzny jako regionu, H. Żuk przedstawił projekt rozwoju kulturalno-oświatowego i gospodarczego Łemkowszczyzny oparty na kilku podstawowych punktach wytycznych. W pierwszej kolejności proponował utworzyć w Sanoku ośrodek organizacyjny dla całej Łemkowszczyzny, który pełniłby rolę łącznika pomiędzy centralnymi zarządami instytucji ukraińskich we Lwowie a oddziałami terenowymi. Wybór Sanoka argumentował bliskością do Lwowa i dobrym połączeniem komunikacyjnym.³⁷⁾ Następnie nowo utworzony ośrodek ("organ")³⁸⁾ miałby zająć się wyszkoleniem instruktorów w zakresie spraw kultury i oświaty rolniczej - "budzicieli narodowych" i "oświatowych przewodników", zdolnych do prowadzenia fachowych kursów przygotowawczych do wykonywania różnych zawodów. Żuk obliczył, że Łemkowszczyzna oraz przylegające do niej etniczne obszary ukraińskie potrzebują ponad 1300 instruktorów, którzy przy założeniu czterech kursów rocznie? będą zdolni zabezpieczyć potrzeby każdej wsi "na rubieży zachodniej" w ciągu 11 lat.³⁹⁾ W przyszłości kursy miały przekształcić się w szkoły lub uniwersytety ludowe.

Jako zagadnienie priorytetowe Żuk postawił sprawę utworzenia szkoły rolniczej dla uczniów pochodzących z Łemkowszczyzny. Projekt ten argumentował nową sytuacją ekonomiczną regionu, różną od przedwojennej z uwagi na zablokowanie po 1918 r. masowej emigracji zarobkowej do Ameryki Północnej i Europy Zachodniej. Szkoła miałaby przyczynić się do podniesienia poziomu produkcji rolnej przez rozwinięcie takich specjalizacji, jak: hodowla bydła, mleczarstwo, sadownictwo, pszczelarstwo, hodowla drobiu i ryb, leśnictwo i drobny przemysł rolny.⁴⁰⁾

Дokończenie ze strony 17.

Dopiero w drugiej kolejności - podobnie jak uczynił to Hałuszczynskij - H. Żuk podniósł sprawę czytelnicy ludowych. Powszechny na wsi analfabetyzm mieliby przełamywać nauczyciele wędrowni.⁴¹⁾ Swój referat autor zamknął stwierdzeniem o konieczności ściślejszej współpracy centrum sanockiego z Rewizyjnym Związkiem Ukraińskich Kooperatyw, Towarzystwem "Siłskij Hospodar", "Narodną Torhowlą", Centrosojuzem, Masłosojuzem, Centrobankiem, "Dnistrem", "Ridną Szkołą". Przy pomocy wyżej wymienionych instytucji Łemkowszczyzna miałaby otrzymać długoterminowe kredyty inwestycyjne, instruktorów-agronomów, hurtownie towarów. itp.⁴²⁾

Na uwagę zasługuje głos O. Dzerowycza, lekarza z Nowego Sącza. Zwrócił on uwagę uczestników konferencji na podłożę psychologiczne pracy kulturalno-oświatowej wśród Łemków. Podkreślił ich pragmatyzm w życiu codziennym. Uznał zaspokojenie potrzeb bytowych za bazę dla pracy społecznej na niwie narodowej. W pierwszej kolejności - zdaniem Dzerowycza - Łemkowie powinni otrzymać spółdzielnie mleczarskie. Dzerowycz powiedział: "Łemko musi najpierw zobaczyć, że coś jest (...) i dopiero wówczas przystąpi do pracy organizacyjnej (...). Bez kredytu początkowego nie można zaczynać".⁴³⁾ Dzerowycz wystąpił przeciwko centralizacji całości spraw organizacyjnych w Sanoku. Stwierdził, że część pracy powinna spoczywać na specjalnie powołanych organach w miastach przylegających do Łemkowszczyzny zachodniej, tj. w Nowym Sączu, Gorlicach, Grybowie oraz w Muszynie, wciśniętej pomiędzy wsie łemkowskie.⁴⁴⁾

Na zakończenie uczestnicy konferencji jednogłośnie powołali do życia Komitet Łemkowski pod szerszą nazwą Komitet Obrony Ziem Zachodnich, złożony z przedstawicieli dziewięciu ukraińskich instytucji kulturalno-oświatowych, gospodarczych i finansowych⁴⁵⁾ oraz Fundusz Obrony Ziem Zachodnich Ukrainy.⁴⁶⁾

Konferencja lwowska zaowocowała ożywieniem aktywności filii nowosądeckiej i sanockiej. Dnia 11 października RSUK mianował instruktora dla rozwoju spółdzielczości w osobie Seweryna Kozaka.⁴⁷⁾ Do filii nowosądec-

kiej przydzielono I. Hawranka, który zajął się organizacją czytelnicy i spółdzielni.⁴⁸⁾ W tym samym miesiącu lokalna inteligencja ukraińska podjęła próbę przełamania dominacji staroruskiej i moskalofilskiej w Krynicy, zamierzając utworzyć tam Powiatowy Związek Spółdzielczy. W zamierzeniu tym obok ks. Kaczmara, Popadiuka ze Słotwin i delegata ze Lwowa, którego nazwiska nie udało się ustalić, uczestniczył Jarosław Kaczmarczyk - adwokat w Muszynie, kilka lat wcześniej aktywnie działający w ruchu moskalofilskim i czechofilskim.⁴⁹⁾ Podobną akcją z zamierzeniem związku spółdzielczego podjęto w Smerekowcu (pow. gorlicki) w dniu 30 listopada 1926 r. W obecności lokalnej inteligencji oraz około 100 mieszkańców okolicznych wsi, a także delegata ze Lwowa Mykoły Czerkowskiego, ks. Ardan postawił wniosek o utworzenie instytucji zrzeszającej spółdzielnie pod nazwą Ukraiński Związek Łemkowski w powiecie gorlickim.⁵⁰⁾

Konkretną działalność podjęła filia sanocka która już w październiku i listopadzie zorganizowała 2-miesięczny kurs spółdzielczo-oświatowy z programem: teoria i historia spółdzielczości (wykładał Wasyl Bławaćkij), sprawy prowadzenia ksiąg i obliczania podatków (wykładał M. Kulczyćkij), rachunkowość, towaroznawstwo, ale także język ukraiński, historia i geografia Ukrainy oraz etyka (wykładał ks. Mykoła Duda).⁵¹⁾

Realnym następstwem konferencji wrześniowej był wzrost zakładanych czytelnicy "Proswity". O ile do roku 1924 odnowiono osiem czytelnicy, a w 1925 r. pięć, o tyle w 1926 - 11, w 1927 - 12, a w 1929 r. - 13 czytelnicy.⁵²⁾ W latach 1930 - 1931 nastąpił gwałtowny spadek liczby zakładanych placówek, co zapewne było powiązane z ogólnym kryzysem w ruchu ukraińskim w okresie pacyfikacji.⁵³⁾ Ożywienie nastąpiło w 1932 r. i było spowodowane podjętą przez "Proswitę" kolejną akcją oświatową na Łemkowszczyźnie. Założono wówczas 15 czytelnicy.⁵⁴⁾ Jednak począwszy od roku następnego (1933), w wyniku faworyzowania przez władze państwowe starorusinów liczba zakładanych czytelnicy "Proswity" zaczęła spadać.⁵⁵⁾ Niektóre czytelnicy zamierały bez ingerencji czynników państwowych i zdarzało się, że miały miejsce ponowne otwarcia, np. Tyrawa Wołoska (1928 i 1929), Wisłok Wielki (1927 i 1931), Dudyńce (1926 i 1932), Komańcza (1932 i 1936).⁵⁶⁾

Пожертвували на Фонд "Ватри":

О. Др Богдан Прах, Ярослав-30, -зл
Григорій Пецух, Закопане -30,-зл
Євген Скирпан, Глоґів -10,-зл
Читачі з Вроцлава -28,-зл

Сердечно дякуємо

Przypisy

- Zwłaszcza na Łemkowszczyźnie zachodniej obawy przed reaktywowaniem instytucji moskalfilskich były silne, gdyż żywe były tam tradycje tzw. Republiki Florynckiej.
- S. Wanczykij, Łemkowszczyzna - Samocwit Ukrainy. Ohład ukrajinśkoho suspilnoho zytтя na Łemriwsczyni 1918-1944, w: Łemkiwskij Kalendar na bożyj 1969 rik", Toronto - Passejk, N.Dz., s.48
- Zob. J. Tarnowycz, Ilustrowana istorija Łemkiwsczyny, Lwiv 1936, s.257. Tylko w Zakopanem internowano ok. 800 żołnierzy i 35 oficerów. Tarnowycz powołuje się na wspomnienia Mykoły Filca, zawarte w opracowaniu pt. Z dorohy zi Zakapanoho do Lwowa (nie podaje ani daty, ani miejsca wydania)
- Centralnyj Derzawnyj Istorycznyj Archiw u Lwowi (CDIAL), f.348, op.1, spr.6349, Spysok filialiw towarystwa z przywyszczamy jichnich keriwnykiw ta mereżeju czytań, 1923, k.43,66, 82. Na str. 50 i 70 tego samego źródła daty odnowienia niektórych czytelni zostały przeniesione na 1924 r. (Składziste) i 1925 r. - Nowy Sącz, Gładyszów, Dąbrówka Ruska
- Ibidem.
- W obrębie filii nowosądeckiej byli to: Mychajło Dorockyj - Składziste, Wasyl Jaworskyj - Nowy Sącz, Wasyl Popadiuk - Słotwiny, Iwan Szkwarła - Jastrzębik, Petro Dziumbelak - Szczawnik; w obrębie filii jasielskiej: Iwan Dziamba - Wyszowatka, ks. Fylymon Kisilowskyj - Grab, ks. Stepan Pelechowyč - Krempna, Iwan Gračoń - Ozenna, Mychajło Maritzczak - Jasło; sanockiej - księża: Mykoła Wysznewskij (Besko), Andrij Koczyrkewycz (Wisłok Niżny), Antin Mencinskij (Nowosielce), Iwan Hrynyszyn (Polany), Iwan Kowalczyn (Puławy), Mychajło Sływinskij (Tyrawa Wołoska), Mychajło Feniuk (Lalin), nauczyciele i gospodarze: Oeksa Oczabruk (Wolica), Wasyl Charko (Dąbrówka Ruska), Mychajło Czech (Zagórz), Fedir Kyrpan (Kamionka Rymanowska), Iwan Kawaikewycz (Komańcza), Iwan Zyn (Odrzechowa), Pawło Kuczma (Pakoszówka), Iwan Dobosz (Srogów), E.Kowaliw (Sanok).
- CDIAL f.348, op.1, spr.6350, Knyha rejestracji filialiw towarystwa i jich czytań z danymy pro zasnuwanja, zwity statutiw ta jich likwidacji, 1924-1932, k.2.
- Ibidem, spr.6351, Adresna knyha czytań towarystwa z danymy pro zachody po widnowlennju jich dijalnosti, 1924-1938, k.36, 38,50, 70, 148. W 1924 r. założono 6 czytelni, a w 1925 r. - pięć. Między innymi druga czytelnię w Odrzechowej (2.10.1924) - pow.sanocki, i Miliku (7.06.1925) w ramach filii nowosądeckiej.
- Ibidem, spr.10, Prohrama poszyrennja dijalnosti towarystwa na Wołyń, Łemkiwsczyny, Nadsannja, Pidlaszja, Polisja i Cholmszczyny, 1926, k.1.
- Ibidem.
- Ibidem.
- Ibidem, spr.11, Zwernennja, deklaracji, informacjji ta inszi dokumenty pro stworennja fondu zapłaty dla oswitnych instruktoriw - organizatoriw na Łemkiwsczyni, 1926, k.17, 47, 48.
- Ibidem, spr.5, Administratywna karta Łemkiwsczyny ta informacjji i widomosti pro ekonomiczni i suspilni widnosyny ustanowy, toszczo, 1913 - 1933, k.40.
- Nauczyciele i kierownicy szkół: Marko G yza - emerytowany nauczyciel w Wysowej, Stepan Batiuk (Wysowa), Osyp Motokewycz (Pętna), Dmytro Lytwyn (Rychwałd), Hryhorij Zydiak (Łosie), Kindrat Tchir (Nieznałowa), Hryhorij Pytypczak (Wołowiec), Omelan Hrywna (Gładyszów), Hryč Sembrat (Regietów), Wasyl Zarivnyj (Uście Ruskie), nauczyciele bez funkcji kierowniczej: pani Połoszynowiczowa (Krzywa), Kostiuk (Kunkowa), Stepan Cebusznyk (Leszczyny), Maria Hładyk (Uście Ruskie), Iwanna Sejferówna (Zdynia), Jakiw Muzyka (Konieczna), Cecylia Knejowa (Bednarka), Sofija Cymbalistyj (Łosie); księża greckokatolicycy: Andrij Bardachiwskij (Wołowiec), Omelan Mencinskij (Małastów), Aleksander Steranka (Gładyszów), Lalowicz (Nowica), Ardan (Zdynia), Iwan Tytar (Hańczowa), Zelenyj (Doliny k.Szymbarku), Welyczkowicz (Rychwałd) (g CDIAL, f.348, op.1, spr.11, k.40).
- Ibidem.
- Ibidem, spr.10, k.3.
- Ibidem, k.4.
- Ibidem, k.7.
- Ibidem.
- Ibidem, k.8.
- Ibidem.
- Ibidem.
- Ibidem.
- Ibidem, k.11.
- Ibidem, spr.11, k.2, 4, 9, 17. Wysokość jednorazowej miesięcznej wpłaty ustalono w przedziale 1 - 5 zł. Zdarzały się jednak wyższe wpłaty, np. Roman Kyszakewycz z Gorlic zadeklarował 10 zł i zaproponował nawet podniesienie przedziału na 5 do 10 zł miesięcznie.
- Ibidem, k.33, 34. Wpłaty dokonawali: 1) nauczyciele: Jacko Muzyka - 3 zł (Konieczna), Stepan Batiuk - 2 zł (Wysowa), Aleksandra i Iwan Pytypczukowie - 5 zł (Szczawnik), Mychajło Pryjniak - 3 zł (Kotów), Hryhorij Sembrat - 2 zł (Regetów Wyzny), Osyp Chomyk - 2 zł (Składziste), Petro Truskaweckij - 2 zł (Jastrzębik); 2) księża greckokatolicycy: Petro Mryhłod - 2 zł (Jaworki), Teodor Zełenyj - 5 zł (Doliny k. Szymbarku), Stepan Kornowa - 5 zł (Łabowa), Ihnatij Hałuszka - 1 zł (Śnietnica), Iwan Kaczmar - 5 zł (Złockie), Dmytro Panasewycz - 2 zł (Baligród, pow. leski), Mychajło Kowalczyk - 2 zł (Florynka).
- Wpłaty odmówił np. emerytowany nauczyciel z Wysowej Marko Gyza, który w liście do Zarządu Głównego "Proswity" we Lwowie z dnia 24 czerwca 1926 r. argumentował swoją decyzję wydatkami na kształcenie czterech synów, które pochłaniały jego pensję emerytalną (CDIAL, f.348, op.1, spr.11, k.19).
- Ibidem, k.36.
- S. Wanczykij, Łemkiwsczyna, s.48.
- CDIAL, f.348, op.1, spr.5, k.25.
- Ibidem.
- Ibidem, spr.12, Obiżnyk, protokoły ta inszi dokumenty pro stworennja tak zwanoho "Komitetu praci na zachidnych zemljach", 1926, k.2, 3, 4, 7, 9.
- Filia nowosądecka, pismem z 18 września 1926 r. podpisanym przez przewodniczącego zarządu Petra Bihynskiego i sekretarza Andrija Góraleczkę, proponowała następujących kandydatów: ks. Iwana Kaczmar (Złockie), ks. Stefana Kornow (Łabowa), ks. Mychajło Kowalczyka (Binczarowa), Wołodymyra Witoszynskiego (inspektora szkolnego w Grybowie), Wasyla Perejmę (dyrektora szkoły w Smerekowcu) i M.Czecha (skarbnika urzędowego w Gorlicach). Filia sanocka pismem z dnia 22.09 zaproponowała następujące osoby: Ołeksandra Peterńskiego - adwokata w Ustrzykach Dolnych, ks. Dmytra Panasewycza (Baligród), ks. Omelana Konstanynowycza (Sanok), ks. Mychajło Hołowacza (Besko), Wołodymyra Murowycza - adwokata w Bukowsku i ks. Zinowija Fłjunta (Grab) (wg CDIAL, f.348, op.1, spr.11, k.43, 44, 45, 46).
- CDIAL, f.348, op.1, spr.11, Protokoł konferencji w sprawie Łemkiwsczyny w dni 29 weresnja 1926 r., s.55.
- Ibidem. Z powodu choroby nie przybył na konferencję przewodniczący Zarządu Głównego "Proswity" M. Hałuszkyński.
- Ibidem. Przewodniczącym konferencji wybrano Ostapa Łuckiego, sekretarzami - M. Bryłyńskij i P. Poljuge.
- Referat H.Żuka pro Łemkiwsczynu (1926), s.18.
- Terminu tego użył H.Żuk.
- Wg statystyki podanej przez Żuka do 440 wsi (250 na Łemkowszczyźnie, 150 w pow. leskim, 40 - enklawy) należało przydzielić po trzech instruktorów.
- CDIAL, f.348, op.1, spr.5, k.56.
- Ibidem.
- W 1926 r. hurtownie istniały tylko w Besku, Lesku, Rzepedzi, Sanoku i Ustrzykach Dolnych, tj. na obszarze Łemkowszczyzny wschodniej.
- CDIAL, f.348, op.1, spr.11, k.56
- Ibidem
- W skład Komitetu zatwierdzonego 26 listopada 1926 weszli: Seweryn Kozak (RSUK), inż. M. Tworydo ("Silśkyj Hospodar"), Mychajło Łazorko ("Narodna Torhowła"), Kost' Lewyckij ("Centrobank"), Wołodymyr Baczynskij ("Dnister"), ks. Leontij Kunyckij ("Ridna Szkoła"), M.Otrutynśka ("Sojuz Ukrainok").
- CDIAL, f.348, op.1, spr.11, k.56.
- Ibidem, k.64.
- Ibidem, spr.5, k.46; "Zemlja i Wołja" (Lwów), R. 1930 nr 28. k.1.
- CDIAL, f.348, op.1, spr.5, k.43.
- Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN), MWRIOP, sygn. 928, s.319.
- CDIAL, f.348, op.1, spr.11, k.65.
- W 1925. r. Gładyszów, Milik, Nowy Sącz, Dąbrówka Ruska, Wujskie. W 1926 r.: Łosie k.Łabowej, Wierchomla Wielka, Złockie, Pielnia, Sieniawa, Dudyńce, Leszczowate, Zagórz, Rudenka i Czerteż, Piwniczna, W 1927 r.: Roztoka Wielka, Nowa Wieś, Uhryń, Szczawnik, Jastrzębik, Wysowa, Hańczowa, Polany k.Florynki, Turzańsk, Wisłok Wyzny, Wisłok Wielki, Pętna. W 1929 r. wszystkie czytelnie na obszarze filii sanockiej (CDIAL, f.348, op.1, spr.6350, 6351).
- Założono łącznie siedem czytelni w obrębie filii sanockiej, O pacyfikacji zob..M.Szwahuljak. "Pacyfikacja" Polska niespokojna akcja w Hałyczyni 1930 r. i ukraińska suspilnist", Lwiv 1993.
- Grab, Krempna, Dudyńce, Łodyna, Wisłoczek, Międzybrodzie, Stróże Wielkie, Komańcza, Zahutyń, Rzepedź, Wola Sękowa, Daljowa, Hłomcza, Tokarnia, Karlików,
- W 1933 r. założono 10 czytelni: Surowica, Czeremcha, Szklary, Jabłonica Ruska, Końskie, Świerżowa Ruska, Wisłok Niżny, Barwinek, Zawadka Rymanowska, Kostarowce, (Barwinek i Kostarowce ponownie), w 1934 r. - cztery: Szlachtowa, Maciejowa, Hyrowa, Wola Niżna. W 1935 r. - Hroszówka r. Ulucza, w 1936 r.: Semuszowa, Wycoszany, Komańcza i Puławy, w 1937 - Radoszyce, w 1938: Oparówka i Pawłokoma.
- CDIAL, f.348, op.1, spr.6359, 6351.

Ікона Пречистої Діви Марії, намальована за її вказівками професором Стефаном Батюком. Поміщена на головній стіні за престолом у каплиці на горі Явір.

КОЛЬОРИ “ПІДЛЯСЬКОЇ ОСЕНІ”

Союз українців Підляшшя zorganizував у днях 22-24 листопада 1996 р. 5-й Фестиваль Української Культури на Підляшші.

Заходами організаторів була представлена барвіста програма концертів і сполучених з ними імпрез. У п'ятницю 22-го листопада у залі білостоцького кіно “Студіо” перед мешканцями Білостока з концертами виступили м.ін. “Чорні черешні” з м.Рівне, “Га-Гамалія” з Гданська, “Черемшина” з підляського містечка Черемха.

В суботу 23.11.96 у залах Більського Дому Культури відкривали виставки:

- “Волинь на поштових марках” авторства Василя Гаврилюка з Луцька - любителі філателістики з признанням оглядали ці збірки;
- “Витинанки” Ярослави Галькун з Луцька - де з насолодою, найперше діти захоплювалися роботами: “Лісовики”, “Русалки”, “Водяники”, “Потерчата”, “Мавки”;
- вироби зі соломи та лози Василя Куни зі села Міклаші, що на Більщині - охочі могли придбати коробочки, півники, кошечки до Пасхи ітп.

В днях 23-24 листопада на сцені дому культури в Більську виступили художні ансамблі з Волині: “Чорні черешні”,

“Дивоцвіт”, “Вербиченька”, група гард-рока з Луцька, “Братове” з Нововолинська, співочі групи та солісти. Публіці дуже до вподоби були виступи танцювальної пари з Волині - Ірини Запорожець та Івана Мельничука. Глядачі зі захопленням їх оплескували.

Вдало, з великим розмахом виступив молодіжний ансамбль “Черемош-2” з Венгожева з програмою лемківсько-карпатських пісень і танців (кер.Володимир Денека).

Дуже цікаву програму представив дитячий ансамбль “Сянічок” зі Сянока, виконуючи танці та лемківсько-гуцульські пісні (кер.Мар’яна Яра). Дуже вдало презентувалась молодь з Круклянок згуртована в “Черемошках”. Молодь середніх та професійних шкіл Більська спонтанно реагувала на виступ “Га-Гамалія” з Гданська.

В культуру, музику, побут Підляшшя і його специфіку ввели глядачів підляські ансамблі з сюжетами “вечорниць” та “підляського весілля”, м.ін “Родина” з Дуб’яжина, “Красуні” з “Красного Села”, “Любашки” з Добриводи та ансамбль зі села Райськ.

Підляською перлинкою є молодіжний гурт “Ранок” з Більська Підляського (кер.Єлисавета Рижик)- гурт цей дуже цікаво запрентував веснянки та сценки пов’язані зі святом весни - “Іваном Купало”.

З віночком народних пісень виступила жіноча група з Вільки Терехівської та ансамбль “Берізки” з Кнорид (кер.Алина Нігеревич).

Протягом Фестивалю зал дому культури був перепонений шанувальниками-любителями української культури - пісні, танцю... В залі більського кіно “Зніч” діти та молодь шкільного віку мали нагоду оглянути мультіфільми про козаків.

Крім головних імпрез у Більську проходили концерти ансамблів та груп у Чижках, Шостакові, Міклашах, Кноридах та у Чорній Великій. До організації концертів в тих місцевостях доклали своїх зусиль симпатки Союзу українців Підляшшя, його члени та любителі рідної пісні.

Почесними гістьми Фестивалю були: заступник куратора освіти в Білостоці Зофія Транцигер уповноважений білостоцького воеводи в справах національних меншин Славомір Галицький, заступник бургомістра в Більську Євген Березовець, посол польського Сейму Сергій Плева, головний редактор “Нашого Слова” Ігор Щерба, з України: м.ін. Юрій Горобець, куратор освіти Волинської обл. Володимир Денисюк, голова Волинського обл.комітету в справах преси та інформації.

Союз українців Підляшшя сердечно дякує за фінансову та організаційну допомогу в організації 5-го Фестивалю Української Культури на Підляшші установам та приватним особам в тому Міністерству Культури і Мистецтва Польщі, Воеводі Білостоцькому, Бургомістрові та Управі Міста Більськ Підляський, Війтам Гмін: Чижі, Вурля, Більськ Підляський, Фірмам в Більську Підляському: “АРГЕЛЯН”, “КРЕС”, ФАРМБЕСТ”.

Іван Киризок

(закінчення в наступному числі)

Zygmunt Lwoski

KIEDY ROZPOCZĘŁA SIĘ I KIEDY ZAKOŃCZY SIĘ AKCJA "WISŁA" ?

Stosunki między narodami, jak wiadomo, nie da się regulować umowami czy traktatami międzypaństwowymi, chociaż i one mają jakiś wpływ na współzycie różnych społeczności narodowych. Stosunki między narodami kształtują się wiekami i są pochodną różnych czynników: mentalności narodowej, ambicji politycznych, dojrzałości kulturalnej itp. czynników charakteru narodowego poszczególnych społeczności. Ważną rolę odgrywa również tzw. pamięć narodowa, a dokładniej - historyczna, często podsycana interesami i racjami różnych grup, w tym i grup obcych interesów. Dlatego na stan stosunków między narodami mają często wpływ wydarzenia sprzed wieków lub dziesięcioleci. Tak właśnie mają się stosunki między nami a. Ukraińcami.

Zróbmy więc krótki ekskurs w historię stosunków polsko-ukraińskich i postawmy sobie pytanie: jak byśmy postąpili będąc na ich miejscu w określonych uwarunkowaniach, - przez nas przecież stworzonych! - może zrozumiemy, że MY też, delikatnie mówiąc, nie jesteśmy bez winy.

A więc, do rzeczy...

W roku 1996 Kościół obchodził 400-lecie UNII BRZE-SKIEJ. Chciałoby się powiedzieć: Boskie to dzieło... a jednak chyba miał rację ks. biskup E. Likowski, kiedy pisał sto lat temu:

"Dokładniejsze zapoznanie się z dziejami cerkwi ruskiej; poznanie win, które przodkowie nasi względem UNII i narodu ruskiego (nie rosyjskiego! - autor) zaciągnęli i przyznanie się do nich jest najpewniejszym do osiągnięcia tego celu (pojednania - autor) środkiem".

Czy ktoś z nas zapoznał się, czy chociaż uświadomił sobie to, o czym pisał ks. bp E. Likowski? A przecież minęło już sto lat. Niestety nie zrobił tego nawet Kościół... MY nawet historycznej prawdy nie chcemy powiedzieć...

(...)...A Synod diecezjalny Chełmski w 1644 r. ogłasza "Statuty" bojkotu Uniech pod groźbą klątwy, natomiast deputacja Jezuitów na Sejm Grodzieński w 1717 r. domaga się wręcz likwidacji Unii, ponieważ... "Rusini chociaż przyjęli UNIE to nadal pozostają Rusinami...". Jakież to "chrześcijańskie", prawda?

Był czas w Rzeczypospolitej, że kiedy kto nie nosił tabliczki z napisem "UNITA", to "musiał płacić pogłównie przy weselach, chrzcinach itp. okolicznościach".

Nie brakowało i takich głosów: "Lepiej cerkwie popalić, a tam Żydów i chłopów posadzić..." albo: "Rusinów wykorzystać, zlatynizować, spolonizować. Jako Kato utrzymywał: Kartago musi być zniszczone, jeżeli Rzym ma przyjść do sławy i wielkości, tak Polska przez zniszczenie Rusi. bezpiecznie się ustali". Myśleliśmy, że zniszczywszy Ruś/Ukrainę na jej ruinach zbudujemy wielką i silną Rzeczpospolitą, gdy w istocie pracowaliśmy dla wielkości i siły Moskwy/Rosji. A czy zrozumieliśmy, czy dzisiaj nie postępujemy podobnie?

Powróćmy jeszcze do historii. Oto w 1449 r. nasza szlachta zaprasza szlachtę ruską/ukraińską do Przemyśla na naradę i tam ją uwięziła i wymordowała.

W 1598 r. Stefan Batory na żądanie Kościoła zakazuje Rusinom uroczystych publicznych pogrzebów. W 1578 r. powiesiliśmy we Lwowie Iwana Podkowę, czym daliśmy powód dla powstania wśród Rusinów/Ukraińców legend o

narodowym bohaterze i wykarbowaliśmy tę zbrodnię w ich pamięci na wieki, w dziewiętnaście lat później ścięliśmy w Warszawie przywódcę narodowego powstania ukraińskiego Seweryna Nalewajkę, co do dziś Ukraińcy opiewają w powieściach i poezji, w 1598 r. odbieramy Ukraińcom cerkiew św. św. Borysa i Gleba w Kijowie i przekształcamy ją na kościół katolicki (polski!), w 1664 r. rozstrzelaliśmy hetmana Ukrainy Iwana Wyhowskiego - co za paradoks! - zwolennika porozumienia z Polską.

A jak traktowaliśmy ten lud rusiński/ukraiński w owych czasach, za którymi tak tęsknimy, niech świadczą słowa samego hetmana wielkiego koronnego S. Koniecpolskiego: "Żołnierze ledwo nie samą krew toczą z ubogiego narodu na Ukrainie". Wtórował mu G. de Beauplan kiedy pisał: "Poddani ukraińscy męczyli się jak w czyścju, gdy panowie rozkoszowali się jak w raju".

A oto jak opisywał stan rzeczy na Ukrainie w XVII w. sekretarz ambasady francuskiej w Polsce P. Chevalier:

"Chłopi na Ukrainie i w sąsiednich prowincjach są jakby niewolnicy... zobowiązani pracować na szlachcica z końmi lub pieszo trzy-cztery dni w tygodniu. Oprócz tego są obciążeni różnymi powinnościami z tytułu arendy - zbożem, kurami... Płacą dziesięcinę od owiec, proszą i wszelkich płodów rolnych, muszą wozić panu drzewo i wykonywać ciężkie prace, a do tego są źle traktowani przez arendarzy dóbr szlacheckich... Otóż nie trzeba się dziwić, że powstania chłopskie były częste, i że w ostatnich wojnach ludność tak zaciekłe walczyła i broniła swoich wolności... Do tego doprowadziła ich okrutność szlachty...".

Jednoznacznie pisał o nami stworzonej sytuacji na Ukrainie Polak Jędrzej Młodzianowski, jezuita-kaznodzieja: "Gdyby można było zebrać łzy, które lud uciśniony na Ukrainie wypłakał, to w tym morzu utopiłby się człowiek...".

Oczywiście, były głosy ludzi światłych, ale były to głosy rozpaczycy i właściwie nikt ich nie słuchał. H. Dobromilski pisał: "Czego chcą Polacy od tego zacnego narodu Ruskiego (ukraińskiego - autor) i jakim prawem, tego pojąć nie mogę. Chcą aby na Rusi nie było Rusinów..." (podkreślenie moje - autor).

Myśl o Rusi bez Rusinów/Ukraińców w w XIX w. nabiera już wyrazu idei politycznej, tragicznej w skutkach dla Polski. Głosił ją między innymi Dunin Borkowski ujmując w polityczne hasło:

"Niema Rusi, jest tylko Polska i Rosja"

I tak weszliśmy w dwudziesty wiek.

26. listopada 1918 roku Polska - Rada Regencyjna Królestwa Polskiego uznaje niepodległość Ukrainy i nawiązuje stosunki dyplomatyczne, a w 1919 roku Armia Polska gen. Hallera dokonuje agresji na Ukrainę i okupuje Zachodnią Ukrainę.

W 1921 r. jednostronnie i bez uprzedzenia, czy wypowiedzenia zrywamy sojusz z Ukrainą i podpisujemy z Rosją Sowiecką Traktat Ryski dokonując rozbioru Białorusi i Ukrainy (powtarzamy tragiczny w skutkach dla Polski traktat Andruszowski z 1667 r.).

Dokończenie w następnym numerze.

Спроби організування громадсько-культурної діяльності в І-му півріччі 1945 р. в Західній Лемківщині

Розмова Лева Галя з Михайлом Донським

(Продовження)

Лев Галь: Як Ви ся до того однесли, яки Ваши спостережия і уваги? То мусіло бити вельке пережитя бити на тім Пряшівским зізді.

М.Донський: Ми стрічалися з деякими діячами Пряшівщини. Они нам пояснювали їх ситуацію і то, же побоюються словацкого шовінізму, але не хочуть виїзджати, хочуть бити приеднани до Закарпатской Руси (України) разом зо земльом. але так юж мусит бити. Били цікави нашой думки. Ми одповіли, же не хочеме рушатися з місця і на місци організувати наше житя в себе вдома. Їм тото подабалося, але мали сумніви. Били в ліпшій матеріяльній ситуації. Хотіли нам помочи. Зробили нам печатки в польській і українській мові і дали нам 2 пачки паперу з надруком С-РКЛ. Били ми їм дуже влячни, бо барз нам тото придалося.

Л.Галь: Вернийме іши до організаційних справ СРКЛ, до організуваня нашого національного шкільництва. Тото, же Ви поставили справи шкільництва, як одну з найважніших проблем, свідчить про високу національну і громадську свідомість керівництва організації СРКЛ. Треба тото підкреслити з уваги на постійну політику винародовлюваня - польонізації, найперше почерез школу.

М.Донський: Зараз по мітингу-зборах в Горлицях ми в Комітеті постановили вислати делегацію до польского уряду в Любліні, жеби вияснити ситуацію і деяки справи, найперше шкільництва. 21 лютого 1945 ми з К.Качмарчиком доїхали автостопом до Любліна. В Міністерстві Освіти (товди називали: Ресорт) ми отримали дозвіл одкривати школи з рідном українском мовом (так, як то било на Лемківщині до 1934 р.) В марци-квітні 1945 в повітах Новий Санч, Горлиці, Ясло і частково Кросно всяди по наших селах вчили наши предвоєнни учителі, яки вернули в часі війни з примусового пренесеня до центральної Польши, а тіж абсолювенти криницкой українской учительской семінарії (в воєнних роках 1941-44). В тім часі в наших селах не било чужих учителів - поляків, яки не знають нашой бесіди.

В 1945 р. на нашом терені уживали слово "Русін" і поляки інакше не називали і наши люди в більшости о собі тіж повідали "ми руснаки" а чим дальше на схід - "ми українці". Дперва од часу переселень 1946-47 років зачали нас поляки називати: "Українці" а потім впровадили названя "лемки" за вказівками краківского "Воевудзкего Комітету дс Лемковщизни", што то мав на цілі одорвати лемківске гірске руске племя од українского народу для скорой польонізації. Шкода лем, же школи, котри ми закладали перетривали недовго. Од нового шкільного року 1945/46, од вересня впровадили засаду організації шкіл за принципами закону Грабского з 1924 року, який зобовязував до навчанн в школах в польській мові а українській лем саму рідну мову і нич більше (тзв.утрактивістичних). В наступному юж 1946/47 році школи не дотривали до кінця, бо прийшпл депортаційна акція "Вісла".

Лев Галь: То барз прикре і болюче, бо то било продовжия акції винародовлюваня - польонізації іншими, новими

средствами, але вернийме до справи СРКЛ.

М.Донський: Ми з К.Качмарчиком били вічно в розіздах а на місці в бюрі СРКЛ залишався лем сам Дмитро Перун і не давав собі ради з навалом роботи. До бюра приходило барз дуже наших люди з найрізнішими справами і просили о поміч в їх полагаоджуваню в адміністраційних і партійних інституціях. Ми навязали контакт з інж. Максимом Собином з Бортного (до війни студіював у Львові а потім працював в лісничівці на Гуцульщині) і запропонували йому пост предсідника і жеби разом з Д.Перуном занялися справами на місці в Горлицях. Ми не мали досвіду в такій суспільній діяльності. Ми били молоди і знали засади конспірації з війни в "підземних" (підпільних) тайних організаціях. Ми мусіли вчитися однак засад праці в явних організаціях, яки мали бити демократични. Ми мусіли сами видумувати організаційну структуру, бо не мали взорів. Товди центром для нас били Горлиці. Ми плянували організувати повітові комітети в Сяноці і Кросні і центральний Комітет Лемківщини в Криниці.

(закінчення в наступному числі)

Крестьянско-Рабочий Комитет Лемковщины

в Горлицях

Ч.л. 143/45.

Горлице, дня 11.4.1945.

К Военному Команданту

Тов. Майору Красной Армии

в Горлицях

Крестьянско-Рабочий Комитет Лемковщины просит разрешит выезд тов. Донскому М.С. в Вашн Санч по делам служебным Комитету, и Качмарчику Кени.

Секретарь:

Михайло Донський
Секретарь
Крематорий
Лемковщина
Горлиця
11.4.45

Григорий
Григорий

СЕЛЯНСЬКО-РОБИТНИЧИЙ КОМІТЕТ ЛЕМКІВЩИНИ

Ч. 3.5/45

Покітованія вкладок

Прізвиє

Донський

Імя

Михайло

По батькові

Оттемарович

Дата уродж.

15.3.1919

Адреса

Горлиця-Рибок

Контяк виданий через

Секрет

Комітету

Горлиця

Дата вилачі кінтака

23.05.45

март	апр.	мај
5-	5-	5-

Григорий
Секретарь
Горлиця
11.4.45

Лев Галь

УМОВИ ВИСЕЛЕННЯ ТА РОЗСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ У СВІТЛІ ДОКУМЕНТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ В ПОЛЬЩІ

(доповідь на Конференцію: "Проблеми переселення і депортації українського і польського населення в 1945-1954 роках", що проходила 23-25 травня 1991 р. у Львові) (продовження)

Незадовго після закінчення переселенчої акції українського населення до УРСР керівні центри польської політики видали директиви Ген.штабу Польського війська опрацювати план депортації українського населення з його етнічних земель на Західні і північні землі Польщі. Працюю вів ген. Стефан Моссор, з-к шефа Ген.штабу ПВ з групою спеціалістів.

Було це здійсненням заповіджених літом 1945 р. намірів польського уряду відносно українського населення у Польщі. Саме 24 липня 1945 р. скликано до Варшави конференцію в міністерстві державної адміністрації, якої метою було з'ясувати представникам українського населення грізне та повне погрози становище уряду ПНР супроти цього населення. В конференції брав участь тодішній з-к міністра державної адміністрації - Вольський. На конференцію запросили знаних людей з українських середовищ громадських діячів, війтів, солтисів, видних господарів ітп. Зі Західної Лемківщини в конференції взяли участь м.ін. секретар Селянсько-Робітничого Комітету Лемківщини Михайло Донський, війт гміни Ропа Петро Дутка зі села Лося та господар зі села Лося Іван Андраш.

Головні точки становища уряду супроти українського населення, представлені віцеміністром Вольським зводились до того, що:

- в державі не буде дозволено на існування більших скупчень українського населення,
- українці, які не виїдуть до УРСР, будуть переселені на Західні землі Польщі (нові територіяльні набутки Польщі після Потсдамської конференції, опорожнені від німців, після їх депортації польським урядом до Німеччини),
- частина війнятково придатних державі українців може залишитися в місцях до теперішнього проживання, але можуть зайти обставини, нпр. економічні, для яких будуть переселені в інші (!) райони Польщі,
- мішані родини мають до вибору: - виїзд до УРСР,
- виїзд на Західні землі Польщі
- асиміляція на інших територіях Польщі,
- насильно виселені будуть українці, що співдіють зі збройним підпіллям,
- уряд ПНР не буде розглядати жодних постулатів українського суспільства аж до закінчення переселень (як показала історія всіх 46-ох років після тої конференції, польська

влада постійно і послідовно через ті всі роки не розглядала, не хотіла розглядати і далі не хоче розглядати жодних постулатів українського суспільства у Польщі).

Було це здійснюванням ендецьких і фалангістсько-оенерівських програм погрому "непольського елементу", складених в 1942-1943 роках, представлених і проаналізованих Є.Я.Тереем у праці п.н. "Дійсність і політика..."

Група працівників Ген.штабу погано оцінила число української національної меншини, яку треба буде переселити, подаючи, що в Польщі залишилося непереселених до УРСР біля 20 тисяч українців. Число це коригували пізніше до 80 тисяч, а в кінці показалося, що акція "Вісла" охопила біля 142 тисячі людей.

Плани виселення українців були складені Ген.штабом Комітетові державної безпеки в березні 1947 р., а цей на засіданні від 27 березня цього ж року заакцептував їх і вирішив розпочати переселенчу акцію весною 1947 р. Висновки передано до затвердження до Політбюро ЦК ПРП (Польської Робітничої Партії). 29 березня 1947 р. (після цього як загинув ген. Сьверчевскі) Політбюро ЦК ПРП прийняло рішення і переказало війську до здійснення заложення плану Ген.штабу.

Автори опрацювань про акцію "Вісла" посилаються на постанову Уряду міністрів ПНР від 24 квітня 1947 р., про здійснення акції "Вісла", але досліди історика Євгена Місила подають в сумнів її вірогідність.

(закінчення в наступному числі)

Закінчення з 7 сторінки

Лемківська хроніка

Європи Відділення Прав Людини. ОЛ репрезентували Левко Галь, член Головної Управи ОЛ і голова Правної Комісії СФЛ та Михайло Ковальський, головний редактор "Ватри".

10.12.96 Ягайлонський Університет в Кракові організував наукову конференцію в справі пошанування прав людини. Конференція проходила в Фондації св.Володимира. Учасник брав заступник голови Стефан Гладик.

11.12.96 в Чертіжнім, неіснуючим лемківським селі, на цвинтарі одправили Панахиду за упокій душ колишніх мешканців Чертіжного о.Іван Ключник, парох Мендзижеча, де тепер замешкує більшість вигнаних Чертіжнянів і о.Василь Стойка, парох Снітниць. Представниками Чертіжнянів були Сильвестер Мадзелян, його дочка Анна і Петро Сич. ОЛ представляв Петро Шафран, секретар ГУ ОЛ.

26.12.96 в Ганчові проходило 31-е засідання Президії ГУ ОЛ. Обговорювали поточні справи ОЛ та підготовку до "Ватри 97". Змінили термін проведення - буде організована 25-27.7.97 в Ждині.

30.12.96 в Криниці Селі повернули грекокатоликам їхню давню церкву, яку через 50 років ужиткували римокатолики, які переробили її в середині іна костел (розобрали іконостас, престіл, замалювали написи в нашій мові). Плебанію оддали перше але лем з частином землі. Звернули частину ліса і 25 гектарів землі в Солотвинах.

6-13.1.97 на запрошення ОЛ на Лемківщині перебували молоді колядники з Калуша (Україна). Екскурсоводом біла Олена Ліщинська з фірми "Краєзнавець" в Калуші. Колядники показали "Вертеп" в церквах і домівках в Сяноці, Горлицях, Криниці, Білянці, Лосі і Снітниць. Молоді артисти вивчили "Вертеп" і представили його в гарній лемківській бесіді. Глядачі сердечно дякують. Щастя Вам, Боже!

11.1.97 - в світлиці в Гожові виступив молодіжний "Вертеп" з лицю в Білому Борі.

- на Вечірню в православної церкві в Гожові (правив о.Василь Михальчук) прийшли вірні грекокатолики зі своїм парохом о.Романом Ліркою та ще білобірський "Вертеп" - після Вечірні всі спільно колядували.

- після Вечірні заходами п.Андрія Бурштина і п.Михайла Трохановського "Вертеп" поїхав до Осєцка, де відвідав наш родини.

13.1.97 Братство православної молоді організувало Маланку в будинку православної плебанії в Горлицях. Другу Маланку того самого дня організували в ресторані "Горліцка".

24.1.97 в Устю Руськім (іщі Горліцким) вернули церкву греколатолицькій парохії. Не оддали поля-ділянки, де були будинки плебанії. Римокатолики на тій ділянці поставили свою велику плебанію. Розобрали і продали давню греколатолицьку плебанію і на тім місці розпочали будову костела.

25.1.97 в Криниці організатори гуртка ОЛ організували Маланку. До танцю пригравали музиканти зо Словаччини.

11.2.97 В Снітниць оддали грекокатолицькій парохії церкву, але подібно як в Устю без ділянки, де стояли будинки плебанії. Римокатолики продали грекокатолицьку плебанію а на тім місці поставили собі нову.

13.2.97 помер Сильвестер Мадзелян в Мендзижечі - суспільний лемківській діяч. З його ініціативи обгородили цвинтар в Чертіжнім. Нема жадного будинку. Село перестало існувати, більшість поля заросло кряками.

14.2.97 перша програма Телевізії закінчила робити другу частину фільму: "ЛЕМКИ - молитва за померших" на основі особистих переживань о.митрата Стефана Дзюбини. Фільм робили при видатній допомозі ОЛ.

15.2.97 в будинку "Руской Бурси" в Горлицях проходило друге засідання лемківських організацій в справі проведення відзначення пам'яті скорботи 50-ліття ганебного вигнання.

16.2.97 в Ганчові проходило засідання Президії ГУ ОЛ. Обговорювали підготовку проведення Другого Конгресу СФЛ, чкий має проходити у вересні того року у Львові. Дискутували тіж про організацію "Ватри 97".

17.2.97 хоронили міністра Єжи Мілевського - співголова Комітету Президентів Польщі і України. Єжи Мілевський бив гостєм Лемківської Ватри 96 в Ждині.

18.2.97 Стефан Гладик і Олександр Маслей - заступники голови ОЛ:

- зустрічалися в Варшаві з заступником міністра рільництва Єжи Колодзейчиком. Дискутували про справи звязани з рекомпенсатом для виселених в акції "Вісла".

- провели в Варшаві розмову з речником громадянских права Зелінским в справі незаконности акції "Вісла".

20.2.97 Познанська телевізія робила знімки до фільму в Тшебішеві, Гожові, Войцехувку і Мендзижечі.

2.3.97 проходило 33-є засідання Президії ГУ ОЛ в Ганчові. Обговорювали поточні справи ОЛ, проект зорганізування III-го з'їзду делегатів ОЛ і підготовку до свята Лемківської Культури - "Ватри 97". 15-а, ювілейна і буде організована 25-27 липня в Ждині.

4.3.97 в Криниці проходив соборчик Краківско-Криницького Грекокатолицького Деканату. Учасники тіж світски діячи. Од ОЛ були присутні Василь Шлянта, голова ОЛ, Олександр Маслей, заступник голови і Петро Шафран, секретар ГУ ОЛ. Обговорювали справу проведення скорботних днів - 50-ліття вигнання.

13.3.97 - друга програма телевізії в рамках передач "У себе" надала фільм. Показали домаганя лемків про звернення лісів і іншого нерухомого майна, як гіпотечним власникам. Глядачі краківської телевізії могли видіти ганебне виселеня (в оповіданях) в акції "Вісла", його наслідки та нестанны стараня-заходи, які проводить ОЛ о направлення кривд виселеним.

- перша програма в передачі "ПЕГАЗ" надала короткий фільм, де представлено заходи о привернення "Никифорови" його правдивого імена згідно з церковном метриком народження.

ОЛ веде заходи в тій справі од 1994 р. і врешті зайнялася тим Телевізія - справа є в Районовім Суді в Горлицях.

17.3.97 Олександр Маслей брав участь в зустрічі з прем'єр міністром Уряду України Павлом Лазаренком в Амбасаді України в Варшаві.

22.3.97 в Гожівській катедрі з концертом церковних співів виступав Камерний Ансамбль Православної Церкви св.св.Кирила і Методія у Вроцлаві "Октоїх". Гарно співали в староцерковнословянській мові з російськом вимовом.

(октоїх -книга церковних пісень для восьми голосів - "гласів" у східній літургії) (пш)

Презераме стари фотографії

Текля Тус і донька Розалія з Волівца

Родинно - дружня зустріч в Ганчові в шістьдесятих роках

Стоять від лівої: Василь Жулізняк (живе в Укріні), Михав Штекля (не повернув з робіт в Німеччині), Іван Дошна (служив в Черв. Армії (живе в Ганчові) Теодор Хутко зі Смереківся (помер на Зах. Землях), малі хлопці (може себе розпізнають ганчовяне) фот. 1939 р.

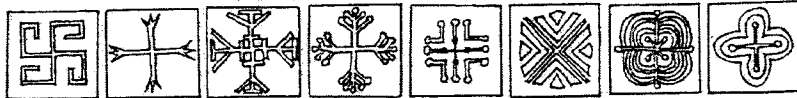

Парохіяни гр. - кат. церкви в Волівці Частина з них виїхала на Україну в околиці Калуша. фот. 1939 р.

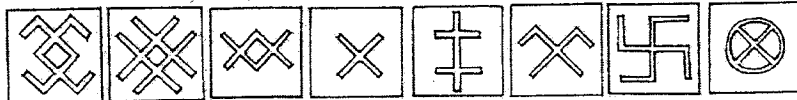

Їмость Іванна Боберська (уроджена Генсьорька) в селі Яблониця (тепер Яблониця Польска), що на половині дороги між Кросном і Березовом в крузі дівчат - вишивальниць при вишиваному обрусі. На другому плані малий хлопець - пізніший знаменитий архітектор, відомий не тільки в Польщі і в Україні - Богдан Боберський з Варшави. Знімок зроблений около 1930 р.

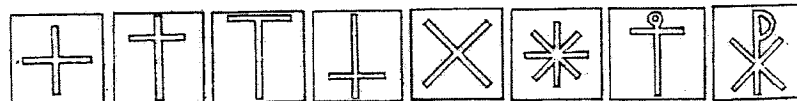
Зображення хрестів

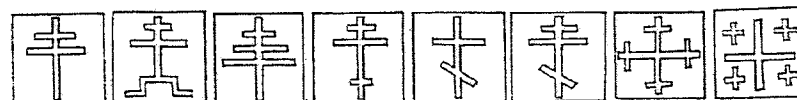
Знак хреста на блюді центральноевропейської лінійної кераміки. Кінець 5 – поч. 4 тис. до н. е.
Візанті та інші поселення (Чехо-Словацька)

Велесовий знак хреста
знак ютальського сонця, або Перуновий знак хреста
знак зєсїяного сонця, або подвійно знак хреста
знак різдїяного сонця
хрест Ярила
знак хреста "сторини"
хрест Свастика (Гаконкрайли)
хрест сонячного кола

Візантійський Грєцький, (Косацький) хрест
Папський (Римський) хрест
хрест св. Антонія, або Польський хрест
хрест св. ап. Петра
хрест св. ап. Андрія
Візантійсько-Андріаський хрест
Єгипетський, або Котський хрест
хрест св. Косметина, або "Підбурм"

хрест св. Євфресїя (Білоруський) або Ариєпископський
хрест на Готтлоповім камені XII ст.
Пальський хрест
Київський хрест
Російський хрест
хрест св. Параскеви Полоцької, Хрещатий
Єрусалимський хрест

Зображення хрестів взято з енциклопедії "Мифы народов мира" (М., 1982) : журналу "Вожым шляхам" (Париж, № 2 . 1950).

ЗАПОВІДИ ВЕЛЬКОГО ПОСТУ

Єст піст, треба постити,
Менше телевізії, вєсе ся молити,
Мислити, як болят Ісуса рани,
През мої гріхи задани.

Болят рани, през мене задани,
Виbach мі Ісусе коханий.
Жалуйме за гріхи, лишме їх в сповіді.
Поможме сусіді, бо жиє в велькій біді.

Не може варити, прати і прасувати
І на свята яйця помалювати,
А потім не шмарме їй просто в очи,
Же-зме мусіли в роботі помочи.

Але подякуїме Богу, бо так треба,
А по смерті підеме до неба.
А як хцєме по-християнски жити,
То до церкви треба зазрити.

Випрати, випрасувати, церков вимити,
Порох витерти, свічки купити,
Аби по смерті до неба іти.
В Велькій Четвер церков вистроїти.

В Вельку Пятницю при гробі ся молити,
В Вельку Суботу їджиня посвятити,
А в Свята з Богом весело святити.
Як по-християнски будєме жити,
То Ісус каждий ден будє нам благословити.

Антоніна Пласконь-Слота

Антоніна Пласконь-Слота

Де-сте, лемки?

І я ся тим преїмую,
бо лемківске барз милую,
і не знам, што робити,
жеби тото вшитко змінити.

Бо-зме о горах оуж забили,
а прещі ж ми там жили.
Там сут гори і долини,
сут гроби нашой родини.

Церков плаче оуж за нами,
бо-зме ся зробили панами.
Образи стари з-ме поховали,
як би-зме тих святих не знали.

Няньо не гварит до діти по-нашому,
дідо обоятно призєратєся тому,
і хоц го часом серце заболит
жє так, бо легше, і так волит.

Жеби діти не образити,
што там сумління - можна так жити.
Тілько часом очи діда плачут,
бо може гір оуж не зобачут.

Діду, не плач, навчий сина!
Же нашого не зна, то твоя вина!
Навчий свята наши святити,
кілько постів, як постити.

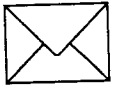
Зачни зараз, жеби-с здоляв,
жеби-с якнайдовше щасливо жив.

Богдан Ігор Антонич

ВЕСІЛЛЯ

Почалось так: упився я
від перших власних строф похмілля.
Був тільки місяць дружбою
на мому з піснею весілля.
Як сталось те, як задзвеніло,
сказати не вмів оцього вам би,
коли б так серце не горіло.
Так народились перші ямби.
Слова не тєсані в гамарні,
слова, осрїблені в вогні.
Складають радїсні пісні
в весни заквітчаній друкарні.

З редакційної пошти

Шановні Редактори "Ватри"!

Дорогий Приятелю Михайле!
Щирісердечно поздоровляю Вас усіх і дякую за черговий примірник "Ватри", котрий є досить рідким гостем в моїй хижі, зате дуже побажаним. В той день, як я в поштової скринці знаходжу досить велику сіру коперту, в мене особливе свято.

Скоро сідаю за стіл і в моїй дивачній уяві нахожусь в компанії моїх друзів-приятелів-однодумців. Вже всі разом радимо раду "як на турка стати", або інакше сказати, як би то скрутити лоб гидрі, якій на ім'я "акція "Вісла". Друг Левко Галь не пускає слів "на вітер", лем вшитко має списане "чорне на білім", як, коли і де і що було і пальцем показує на тих бісурманів, котри перед пів віком закули нас в ганебні кайдани польського шовінізму.

Наш лемківський учитель Петро Шафран пише хроніку де, що, коли відбулося на Лемківщині і з ностальгією споминат криницьку Вчительську Семінарію, яке то добро дала вона тоді лемківській молодезі і які сьогодні корисні з того наслідки.

О, якже і я хотів тоді вчитися але моя доля була інша. Я був змушений тоді кути тверду скалу в Парковій Горі і разом з тилицько-криницькими циганами товчи каміння на будову Тилицької дороги, яка вела на Словаччину. Але проте і я "грамотний", бо вчив мене окрутний-жорстокий военний світ.

Дальше Михайло Донський (як донський козак) розповідає, як то по перекоті фронту на захід, вже в лютому організує разом з Константином Качмарчиком культурно-освітнє життя лемків і в тій самій справі ідуть оба пішки до далекого словацького Прешова.

І тут мене цікавить - хто був К.Качмарчик? Знаємо, що Ярослав Качмарчик з Білцаревої буи президентом Фльоринської Республіки.

Дуже цікаву розповідь почули ми від головного редактора "Ватри" Михайла Ковальського про його подорожі - першу не так далеко до Будишіна, що недалеко від польського Згожельця і другу до соняшної Італії разом з головою ОЛ Василем Шлянтою. Редактор Михайло з захопленням розказує про маленький серболужицький народ, що має широкі меншинні права, що видно в двомовних написах. Можна тільки дивуватися, що навіть жорстокий німецький фашизм не додумався до того, щоби сербо-лужичан вигнати з їх праїдної землі і розпорозити по Великому Райху для святого спокою. Відважилися на такий злочин наші словянські брати-поляки, які виганяючи нас з рідної землі сплюгавили шляхетський гонор потужних колись Ягайлонів. То велика ганьба бити хочби і ворога, котрий в своїй немочі лежить на землі - а ми лемки такими були і є надаліше.

Зійшлись ми тут всі в навечеря Нового Року, тобто в Маланчин Вечір і за лемківською традицією чекали на "повазника". Нараз відчиряються двері або вірніше сторінка "Ватри" і входить - знаєте хто? Входить наш любимий лемківський поет - Іван Головчак з Тилича і голосно нам всім своїм поезієм віншує, ...жеби-зме вшитки били здорови. Дякує Старому Рокови, що зумів нам хліб вродити, наділив нас найдорожчим - миром і дозволив рік прожити. Повазник - Поет витає Новий Рік і просить його: - щоби поміг повернути в гори наших лемків-верховинців, бо не має кращого в світі, як в рідненькім Краю жити. І покотилася гірка сльоза по старечому лемківському лиці на чужині. Як знаємо поет Іван Головчак живе в Україні - здався б в ріднім Краю. А мимо всього тужить за своїм древньоруським Тиличем, тужить як і ми всі за рідними Карпатами. Дякую Дорогий Земляче, що загостив ПОВАЗНИКОМ і до мене на далекій чужині!

Сут поміж нами і молоді люде, такі як Мирослав Пецух, котрого - як видно - интересує наша лемківська старина. То дуже тішить, бо можемо мати надію, що як вже нас не буде,

заступлять нас наши внуки.

Простими словами виспівує свій жаль за горами Антоніна Пласконь-Слота в поезії "50 років" і "НАША ВІРА", де її такі думки: "...кривавит і квавити буде, бо правдивий лемко о горах нігда не забуде" і дальше: "...най спів розносит по цілим краю, най дойде всяди, де лемки мешкають...". Почув і я його далеко-далеко, аж "за вельком млаком"...

з пошаною

США, 5 січня 1997 року

Семан Мадзелян

Шановний дорогий Редакторе!

20.1.97

Вже моїм очам дозволено помаленьку читати і "Ватру" переглядаю. Це не комплімент, але подобається вона мені і Лемкам добру прислугу робить. За ма́ло дає вона, як говорили священники "для простолюддя", але це вже трудно, або сюди або туди і це, що ви робите важніше, решта нехай буде в "НС", хоч до нього маю багато застережень.

Залучую частинку тематики з Куті, котру варю і обговорюю вже десятки років. Варити вже перестав, а обговорення не всім подобається, самохвальством називають. Присилаю Вам у зв'язку зі слов'янством, у нас може більше як у інших його залишків. Колись на Поліссі навіть на старі поганські молитви натрапляю, були вони тільки примітивно допасовані до християнства. Православ'я менше боялося ереси, як католицизм. Може в горах у лемків також можна щось з культури прапредків знайти.

З пошаною

Петро Львович

Вельмишановний Пане Ковальський!

22.1.97

Сердечно дякую за 16 номер "Ватри". З приємністю прочитую цікаві матеріали і відчуваю від поміщеного у них обесненім і духово збагаченім. Висилаю кілька віршів, якщо матимете для них місце в кварталнику, то буду радий бачити їх надрукованими. Ще раз щиро дякую за добродійство.

З повагою

І.Головчак

З листів до Редакції

"...Мої читачі вдоволені з кварталника, що оцінюють "Ватру" якнайкращу національну газету, словами, "що бореться у українські справи краще як "Наше Слово"..."

Іван Павлик

Вельмишановний Пане Михайле!

Надсилаємо Вам інформацію про конференцію - 50 років операції "Вісла". Може зможете взяти в ній участь.

Надіслали Вам деякі матеріали. Думаємо, що Ви одержали. Можливо, щось зможете надрукувати, особливо про панство Левицькі на Лемківщині та ін.

Новин в нас особливих немає. Чекаємо тепла і поїздки на село, буде може трохи легше.

Літом плануємо, як Бог дасть здоров'я, приїхати на "Ватру". Хочу ще з дітьми і онуками відвідати нашу Свіржову (ліс) та могили мами і дідусів та бабусь. Було б тільки здоров'я та транспорт, яким би можна було поїхати в рідне село та до Криниці. Може Ви будете у Львові, обов'язково дайте про себе знати, а ще краще просимо зайти до нас, будете нашим дорогим гостем.

Закінчуючи короткого листа засилаємо Вам, Вашій Дружині і всій Вашій родині міцного здоров'я, великого сімейного щастя та всього найкращого у Вашому житті та творчих успіхів у Вашій благородній праці.

З глибокою пошаною

І.Щерба з усією родиною

Ваш кварталник "Ватра" є чудесний. Прошу мене втягнути на листу читачів "Ватри" та вид наступного номера до мене прислати. Одночасно прошу мені написати скільки коштує річна пренумерата "Ватри" + пересилка до мене, щоб я вислав вплату Вам.

з пошаною
Стефан Костик
Японія

1942 - 1943 - 1944 - 1945 - 1946 - 1947 - 1948 - 1949 - 1950 - 1951 - 1952 - 1953 - 1954 - 1955 - 1956 - 1957 - 1958 - 1959 - 1960 - 1961 - 1962 - 1963 - 1964 - 1965 - 1966 - 1967 - 1968 - 1969 - 1970 - 1971 - 1972 - 1973 - 1974 - 1975 - 1976 - 1977 - 1978 - 1979 - 1980 - 1981 - 1982 - 1983 - 1984 - 1985 - 1986 - 1987 - 1988 - 1989 - 1990 - 1991 - 1992 - 1993 - 1994 - 1995 - 1996 - 1997 - 1998 - 1999 - 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004 - 2005 - 2006 - 2007 - 2008 - 2009 - 2010 - 2011 - 2012 - 2013 - 2014 - 2015 - 2016 - 2017 - 2018 - 2019 - 2020 - 2021 - 2022 - 2023 - 2024 - 2025

213511

В. Ковальський

Видає: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, ul. Hallera 20/19, 38-300 Gorlice.
Редагує колегія; Петро Шафран, Михайло Ковальський (головний редактор) – ul. Armii Ludowej 16/5
66-400 Gorzów Wlkp.
Ломка, технічне оформлення: Agencja „Copy Centre”, 38-300 Gorlice, ul. Legionów 3, tel. 52 13 36.
Stanowisko Redakcji nie zawsze pokrywa się z poglądami autorów.